

„Dacht ik het niet?" zei het oudje. „Als ik het niet gezegd heb! En dan moet ik de menschen op den koop toe nog wijs maken, als ze mij vragen, of het dominee smaakte, dat hij er toch zoo aan gesmuld heeft."

„Hoor eens, mijn goede Bartje, als je nu doet, wat ik gaarne van je wil, dan smullen jij en ik meer dan aan de lekkerste kippensoep, die we zelf eten, al moet ik tot je eer zeggen, dat je er verstand van hebt, ze klaar te maken. Dat doet je de beste kok niet na."

„Ja, ja, zoo wordt de oude Bart voor alles gelijmd," gromde de huishoudster, en slofte de kamer uit. Straks kwam ze afnemen, en den dominee vertellen, dat de thee gereed stond op zijn studeerkamer, en dat zij de post op tafel gelegd had.

„Dominee moet zeker weer naar het lokaal?"

„Ja, 't is mijn beurt vanavond."

„Dominee is moe. Ik moest dus bezoekers, als ze komen, maar afwijzen."

„Bartje, Bartje, wat zijt ge weer hard vandaag! 't Is goed, dat ik weet, dat je het zoo kwaad niet meent!"

„Ja, ja. Eten voor een half mensch en werken voor twee! 't Is niet vol te houden; dat zeg ik maar!"

„Bartje, ga weg!" sprak hij glimlachend. „Ik zou je heusch moeten..."

„Toe maar! Vanavond nog, en voorgoed en voor altijd! Maar dan zal ik net praten als de dienstboden van den tegenwoordigen tijd: „Eerst mijn geld!" " sprak de oude, die op haar beurt ook nog schertsen kon.

„Neen," antwoordde de predikant, en krabde zich achter het oor. „dan zal ik u in vredes naam deze week nog moeten dulden!"

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

(Vragen voor deze rubriek in te zenden aan het Bureau „Timotheüs" onder motto „Letterkunde." Men sluitte een 5 cts. postzegel in.)

**Godevaart. — Haneboek. — Clericaal. — Mentor.
Esculaap. — Lethe.**

R. vraagt: *Timotheüs* is, meen ik, een eigennaam. Bestaat er nu in onze taal ook een naam, die hetzelfde uitdrukt als T.?

Antw. — *Timotheüs* beduidt: God vreezende, of een, die God vreest. Nu hebben we in het oudere Nederlandsch een persoonsnaam, die ongeveer hetzelfde uitdrukt, namelijk *Godevaart*. (Men denke o.a. aan *Godevaart den Bultenaar*, den stichter van Delft, 11e eeuw.)

„Vaar" of „Vaer" is het oude woord voor *vrees*; Eng. *fear*. Men vindt het nog in „vervaren," (Rijm-psalm 42:4) en „vervaard zijn." In *Datheens psalmberijming* komt het nog voor:

„Ik ontwaecte sonder vaer."

Denzelfden naam *Godevaart* vindt men terug in het Duitsche *Fürchtgott* (een voornaam van Gellert) en het Engelsche *Geoffrey*. Soms wordt de naam verward met *Godfried*, doch dat beduidt „Gods vrede", of een, die vrede heeft met God.

Dezelfde vraagt: Wat verstaat men toch door het „Haneboek"? Meermalen heb ik dat woord gelezen, doch wat beduidt het?

Antw. — Het „Haneboek" is niet een boek, dat dezen titel droeg, maar dat in de wandeling zoo werd geheeten. Het was vroeger het eerste spel- of leesboekje, dat een kind op school in handen kreeg. Op den titel prijkte een groote haan (vandaar de naam) met verschillend onderschrift. Een b.v. luidde:

De haen verkondigt 's Heeren dag,
Heeft in sijn huisgezin ontzag,
Hij roept een yder vroeg aan 't werck
En Zondags naerstig na de kerck.

Dat hierin zekere dubbelzinnigheid school, bleek eens door iemand, die er uit las, dat de haan Zondags zijn gezin, de kippen, naar de kerk kraaide! Veel onzinniger echter was het meer gewone vers:

Gelijk den wakkren haen tot kraeyen is genegen,
So laet u, jonge jeugt, tot onderwijs bewegen.

Feitelijk een uitnoodiging aan de jongens om schoolmeester te worden. Maar men nam het toen zoo nauw niet!

Mej. M. A. K. te C. zendt weder een vragenlijstje:

1. Wat beteekent clericaal?

Antw. — „*Clericaal*" is afgeleid van „*clerus*," d. i. de geestelijkheid, de priesterschap als één groot besturend lichaam. Een clericale partij is een, die door „geestelijkheid" en priesters wordt geleid en beheerscht. Daar wij, Protestanten, geen geestelijkheid of *clerus* hebben, wijl het Nieuwe Verbond die ook niet kent, zoo is op Protestantsche staatspartijen de benaming „*clericaal*" niet toepasselijk. Doch de liberalen, die soms zelfs van predikanten als van „geestelijken" spreken, kunnen of willen dit niet begrijpen. „*Clericaal*" zijn bij ons alleen de Roomschen.

2. In „*De Erfgenaam van Redclyffe*" wordt Filip Morville de Mentor van zijn vriend genoemd. Wat is een Mentor?

Antw. — Toen 1200 jaar voor Chr. de Grieken optrokken om Troye in Klein-Azië te belegeren, toog ook koning Ulysses van Ithaca mee, doch liet zijn vriend *Mentor* achter om voor de huiselijke zaken te zorgen. Deze *Mentor* was de leeraar van Ulysses' zoon, *Telemachus*, en verzelde den jonkman later als leidsman op zijn reizen. (Zie o.a. het bekende werk van Fénelon: *De lotgevallen van Telemachus*.) Vandaar dat een „*Mentor*" beduidt: een leidsman, raadgever.

3. Waarom wordt een geneesheer een Esculaap genoemd?

Antw. — *Eskulaap*, eigenlijk Asklepios, is een persoon uit de Grieksche fabelleer, een zoon van den god Apollo. Hij bracht het door studie zeer ver in de plant- en geneeskunde, beide toen nog zeer weinig beoefend, en genas velen. Later werd hij als een god vereerd. Zijn beeld is daaraan te kennen, dat hij een staf in de hand heeft, om welken zich een slang kronkelt. Met zijn andere hand drukt hij de slang op den kop, en bij hem ligt een hond. Hij had een dochter, die *Hygieia*, d. i. Gezondheid, heette.

4. Waarom wordt er gezegd, dat je om te kunnen vergeten, moet gedronken hebben uit de Lethe?

Antw. — *Lethe*, ook een woord uit de Grieksche fabelleer, is de naam eener rivier in Afrika, die voor een deel onder den grond doorstroomde, en dus als 't ware verdween. Vandaar de naam *Lethe*: vergetelheid. Men geloofde, dat het water de kracht had, het verledene te doen vergeten, als men dat vocht had gedronken. De zielen, die in de onderwereld kwamen, deden zoo, en vergaten dan het aardse leed. — Als deze rivier bij ons nog bestond, hoeveel vergeten boodschappen, namen en zaken zou zij op haar rekening krijgen!

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Gezegden. — Volledig. — Los- en Opensluiten. — Komkommertijd. — Meppel. — Deelwoord. — Havenen.

J. W. S. te N. vraagt: 1. Wat wil dat zeggen: Salomo had wel Rehabeam tot zoon.

Er is geen koe bont, of er is 'n vlekje aan. Hoe komt men aan deze uitdrukkingen?

Antw. — 't Eerste beduidt, dat een wijs vader wel een dwazen zoon kan hebben, dat wijsheid geen erfgoed is, en in 't algemeen, dat de loop der dingen soms heel anders is dan men zou vermoeden.

Het tweede wil zeggen: als u van iemand iets min gunstigs wordt verteld, er is, bij alle overdrijving, toch veelal wel iets van waar, anders zou er geen kwaad gerucht zijn. Dit is echter een leugenachtig spreekwoord.

No. 1 is aan den Bijbel, nr. 2 aan het bedrijf ontleend.

2. Zijn volledig, lossluiten, opensluiten geen tegenstrijdigheden?

Antw. — In „volledig” is „ledig” niet het tegenovergestelde van „vol,” maar het woord beduidt, dat alle leden of deelen der zaak aanwezig zijn, dat geen lid des lichaams ontbreekt. Wat „lossluiten,” „opensluiten” betreft, zoo heeft hier het werkwoord, gelijk meer in onze taal, de beteekenis van een beweging maken, die tot een doel leidt in tweeërlei richting. „Sluiten” is hier het slot in beweging brengen, om de deur open of dicht te hebben. Vergelijk: „opstijgen” en „afstijgen.”

3. Men spreekt wel eens van: In den „komkommertijd” zijn. Wat wil dat zeggen en wanneer is dat?

Antw. — De „komkommertijd” is de nazomer, als de komkommers rijp zijn. Dan is het in den landbouw stil, en vandaar beduidt het woord in 't algemeen den stillen tijd, den tijd der vacaties van scholen en parlementen, den tijd van rust en uitgaan, als wanneer de kranten ook vaak gebrek aan nieuws hebben. 't Is ook door veler afwezigheid de tijd, wanneer in sommige vakken, b.v. den boekhandel, slapte merkbaar is.

4. In Groningen (prov.) spreekt men wel eens: „Ga naar Meppel en laat je gezicht keeren.” Wat beteekent 't en hoe komt men er aan?

Antw. — Dit gezegde beduidt: Ga tot een wijzere dan gij zelf en laat die u raden of leeren. Elders zegt men, eveneens in de volkstaal: „Ga naar moeder en laat je kammen,” wat een weinig platter klinkt. Waarom juist Meppel wordt genoemd, laat zich meer gissen dan met zekerheid zeggen.

5. Zijn onderstaande uitdrukkingen wel juist?

't Schip heeft gerepareerd.

Niets meer aan de orde zijnde, sloot de voorzitter de vergadering.

Gesloten zijnde, kloppe men hiernaast aan.

De eerste twee las 'k in de krant, de laatste voor 'n winkelraam.

Antw. — Op zich zelf beschouwd zijn deze gezegden zeker verkeerd, want het schip repareert niet, maar wordt gerepareerd; in den tweeden zin ontbreekt het verband; in den derden is „men” gesloten. Toch zou ik geenszins al dergelijke uitdrukkingen onbepaald durven veroordeelen, gelijk vaak in de taalboeken geschiedt. Want zulke zegswijzen wortelen in het leven en den aard onzer taal,

naar de drie hoofdbestanddeelen waaruit zij zich vormde.

Hoewel een boek wordt gelezen, een plank wordt geschaafd, het papier wordt beschreven, zegt men toch vaak: dat boek leest prettig; het hout schaaft lastig; 't papier schrijft slecht. Dat is geen nieuwigheid, maar iets overouds en ook in andere stamverwante talen te vinden. Doch het gebruik is beperkt tot de enkelvoudige tijden van het werkwoord; in de saamgestelde komt het zeker zelden voor. Niemand zegt: „het boek heeft prettig gelezen.” Logisch doorredeneerend echter is „het schip heeft gerepareerd” dus niet geheel verwerpelijk, doch het gebruik stelt hier meer dan de logica de wet.

Dat geldt ook voor de twee andere uitdrukkingen. Het eene zinsdeel waarin het tegenwoordig deelwoord voorkomt, staat, taalkundig beschouwd, los van het andere, vormt er geen volzin mee. Doch naar de redekunst opgevat, geeft het een oorzaak aan, waarom iets geschiedt, en wel zoo duidelijk, dat elk het vat. Ook dat is overoud en in verwante talen volkomen gewettigd.

Dit gebruik is dus almeê niet beslist te veroordeelen, mits . . . het geen onduidelijkheid veroorzaakt, en dat kan met het teg. deelw. het geval zijn.

Zeg ik b.v.: „Ik zag mijn neef, uit de kerk komende,” dan is niet beslist uitgemaakt wie uit de kerk kwam. In de meeste gevallen echter wijzen de plaatsing der woorden of de zin de bedoeling aan. Onze taal laat evenwel toe alles ook duidelijker te zeggen. B.v.: „Toen ik kwam,” „daar niets meer aan de orde was.” We willen echter de vrijheid, die haar kenmerkt, zoover die in haar wezen ligt, behouden. Alleen tegen willekeurig, revolutionair veranderen en bederven dient gewaakt.

W. vraagt: In Markus 6 : 58 lezen we van een schip dat „havende.” Is dit een goed woord?

Antw. — Er wordt in den tekst met „havenen” bedoeld: „de haven binnenloopen,” „in de haven gaan liggen.” Het woord is goed gevormd en ook ten volle duidelijk. Toch geloof ik dat het zeer terecht in onbruik is geraakt, wijl het groote verwarring kan geven met het andere „havenen” d. i. schaden. Als men leest: „de schepen waren gehavend,” dan zal ieder tegenwoordig allereerst aan de laatste beteekenis denken. 't Is daarom goed het woord alleen te gebruiken als geen misvatting mogelijk is. A. J. H.

V A R I A.

Toch dichter.

„k Word dichter,” zoo sprak Kees, en liet zijn
handwerk staan,

Om bij de Muzen in de leer te gaan.

Hij werkte, zwoegde en zweette, en smeedde en lijmdede,

En wrocht aan 't eind zoo iets dat, ja, dat . . . rijmdede;

Ofschoon zijn beurs intusschen bijster slonk,

Hij zat getrouw bij Hippokreen en dronk.

Thans zit Kees in een pothuis en verricht er . . .
Schoenmakerswerk. — Zoo is en blijft hij dichter!

Vertrouwen.

Door eer en oneer,

Door goed gerucht en kwaad,

Indien maar Gij, Heer,

Steeds aan mijn zijde staat,

Dan zal ik niet vreezen, niet wanklen, niet vallen;

Uw kracht toch is meer dan der vijanden allen.

Zoo wie in 't geloove op U maar vertrouwt

Ervaart het, dat Gij hem behoedt en behoudt.

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

I. Een droog hoofdstuk.

Hoo betitelt Walter Scott een der opstellen in zijn Vaderlandsche geschiedenis. Hij kon echter dat droge hoofdstuk er kwalijk uitlaten. En min of meer verkeerden wij in dergelijk geval, nu we wenschen te spreken over *het vraagstuk onzer spelling*.

Dat dit aan de orde is, weet ieder, die meeleeft. Reeds jaren geleden werd een vereeniging gevormd om een nieuwe, Vereenvoudigde Spelling in te voeren. Mannen van naam en beteekenis sloten zich aan. Tal van kringen en bladen pleiten voor vereenvoudiging onzer „lastige" spelling. Geschriften daarover zien het licht; sprekers er over zijn verkrijgbaar. Voor en tegenstanders zijn er telkens over in geschil. De nieuwsbladen wijden er stukken aan en letterkundige bladen ook, ja zijn reeds ten deele in de V. S. geschreven. Zelfs de Tweede Kamer heeft druk over de zaak geredeneerd. Alree is beproefd de V. S. van ambtswege in de school in te voeren, doch nu kwam de regeering tusschenbeide, die echter tevens een staatscommissie benoemde, die omtrent het vraagstuk onzer spelling de te nemen richting zal hebben te bepalen.

't Is niet voor de eerste maal, dat dit vraagstuk monden en pennen in beweging brengt, dat de regeering er zich mee inlaat. Dit laat zich begrijpen, als men bedenkt dat ons Nederlandsch als 't ware vervaardigd schijnt voor spellingvragen (of bestaat er ten onzent bijzondere liefhebberij voor?) en daarbij dat er toch een zekere algemeene regel dient te zijn. De nu benoemde Staatscommissie zal echter alleen de regeering hebben voor te lichten.

Oudtijds schreef ieder zooals hem goed docht. Men kan dat bij onze vroegere schrijvers zien, die er, zelfs voor eigen gebruik soms geen vaste spelling op nahielden. Eerst in het midden der achttiende eeuw openbaarde zich een streven naar vastheid en eenheid in dezen. Toch was nog op het einde dier eeuw geen regeling gevonden. Toen twee predikanten, Nuys en Klinkenberg, hun bekende Bijbelvertaling gingen schrijven, bleek elk zijn eigen spelling te hebben, waaruit men al spoedig weten kon, wat door N. en wat door K. was geschreven. Daar zij dit niet wilden, namen zij eenvoudig de spelling eens derden aan. Gevolg was dat zij b.v. spelden *brief*, enz. In 't begin der 19e eeuw begreep men, dat er raad diende geschapt en nu een eeuw geleden werd dan ook een officiële, door de regeering erkende spelling ingevoerd, die was vastgesteld door de hoogleeraren Siegenbeek en Weylandt. Zij hield een 60 jaar stand, toen de hoogleeraren De Vries en Te Winkel de zoogenaamde „nieuwe spelling" gaven, die nu een 45 jaar in gebruik is. Thans is er voor vereenvoudigde spelling een beweging, aan wier hoofd Dr. Kolléwijn staat, naar wien ze vaak wordt genoemd. Wellicht krijgen we dus opnieuw een andere spelling. Er is veel, dat er toe meewerkt, dit vraagstuk, waar feitelijk elk beschaafd mensch mee te doen heeft, zeer ingewikkeld te maken. Dit zal — al moeten we beknopt zijn — blijken.

Vooreerst dan is het — *men lette er wel op!* — een *dubbel* vraagstuk.

De *eerste* vraag is: hoe zal ik een woord schrijven, b.v. *visch* of *vis*, *leeren* of *leren*, *bureau* of *buero*, enz.?

De *tweede* vraag is: als ik een woord heb, dat in vorm kan *veranderen*, welke van die veranderingen zal ik dan in de schrijftaal opnemen? (De b.v. kan worden *den*; *mijn mijne*; *hebben hadt* enz., 't geldt dus de uitgangen der woorden.)

Feitelijk staat elk dezer twee vragen *geheel op zichzelf*. Doch de voorstanders der V. S. voegen ze steeds bijeen.

Een aantal der bedoelde uitgangen hoort men in het spreken nooit. Niemand zegt: ik zag *den* jongen; ik gaf *mijner* moeder het geld; gij *kwaamt* hier. Alleen in deftigen stijl komt dit voor.

Een tweede moeilijkheid is, dat het Nederlandsch zeer verschillend wordt gesproken, zoodat de regel: „schrijf zooals gij spreekt," niet voldoet, zelfs niet onder beschaafden. De *doffe n* bij werkwoorden b.v. valt te Amsterdam en te Rotterdam geregeld weg: *loope*, *spele*. In het Oosten van ons land wordt zij gehoord.

Een derde moeilijkheid is, dat *dezelfde letter* in onze taal soms drie klanken heeft. Zoo b.v. de *e* in *zedewet*; ook de *o* heeft zulk een twijfelachtig voorrecht. De V. S., die van geen dubbele klinkers aan het slot der lettergrepen wil weten, versterkt dat bezwaar nog min of meer.

Voorts rijst de vraag: hoe moet men de vele vreemde woorden spellen, die te kwader ure in onze taal zijn gedrongen? Zelfs al werd ons volk van zijn voorliefde voor die woorden genezen — waarop de kans gering is — dan blijven er nog een aantal over, die wellicht nooit meer verdwijnen. Moet ik nu schrijven: *tragisch* of *tragies*, *plantage* of *plantaazje*, *sergeant* of *serzjant*?

Daarbij komt nog iets: Het Nederlandsch wordt ook gesproken in verschillende gewesten van België en in Z.-Afrika. De Vlamingen in België zijn nu eenmaal niet bijster ingenomen met het weglaten der uitgangen; de Z.-Afrikanen daarentegen verkorten zoo veel mogelijk. Noord-Nederlandsch staat er zoowat tusschen in. Nu is de kunst het *z66* in te richten, dat allen tevreden zijn, en dus de eenheid in de taal behouden blijft, bevorderd wordt, wat we natuurlijk allen willen.

Men ziet, er zit aan dat spellingvraagstuk heel wat vast. Ik wilde daarop eerst wijzen, om dan verder te zien, wat wel ten dezen de meest begerlijke en praktische weg is.

A. J. H.

VRAGENBUS.

Gang ijs. — Poelpetaten.

R. te T. vraagt: Meermalen heb ik hooren zeggen: „Het vriest een *gang* ijs." Wat is de oorsprong van deze uitdrukking?

Antw. — „Gang" beteekent hier het uitgaan om iets te halen of te brengen, dus elke keer als men daartoe uitgaat. Zoo sprak men vroeger toen het drinkwater soms schaarsch kon zijn, van „een gang water," d. i. zooveel als iemand in een gang of keer met een juk dragen kon. „Een gang ijs" wil dus zeggen, water zoo diep bevroren als het in den emmer stond. In Duitschland spreekt men nog van een maaltijd met zooveel „gangen;" d. w. z. zooveel malen als er wordt rondgediend.

Elke taal heeft voor dergelijke dingen haar eigen uitdrukkingen. Wij zeggen: „het vriest dat het kraakt;" de Duitschers: „het vriest dat het bromt;" de Franschen: „het vriest dat de steenen splijten," enz.

Dezelfde vraagt naar den oorsprong van den vogelnaam: „Poelpetaten," dat hij o.a. bij Van Lennep heeft gevonden, en „Kalkoenen."

Antw. — Het eerste woord heeft met een „poel" niets uitstaande: het is eenvoudig een tamelijk platte verbastering van het Fransche: „Poule pintade," zooals het ook door velen wordt uitgesproken. Het duidt een hoendersoort aan.

Dat doet ook het woord „kalkoenen." Dit zijn hoenders afkomstig uit Voor-Indië, waar onze voorouders hen het eerst aantroffen in de streken van het bekende Calcoetta, dat men oudtijds schreef: Calicoet. De vogels heetten toen Calicoetsche hanen of hennen, wat bij verkorting is verbasterd tot „kalkoenen."

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

E en o. — Begeven. — Demeë. — Fauna. — Mil. Tehuizen.

In de Vereenvoudigde Spelling wordt op het eind van een lettergreep steeds één *e* en een *o* geschreven. Hoe denkt u daarover? Is dat een verbetering?

Antw. — Door het verwerpen van de dubbele *ee* en *oo* op het einde der lettergrepen (de *e* niet aan het slot der woorden) breekt de V. S. met een historisch beginsel. Dat is echter ook reeds een eeuw geleden geschied in zake de dubbele *aa* en *uu*, bij de eerste invoering eener vaste spelling.

De *e* heeft in onze taal minstens drie klanken, die men alle vindt b.v. in het woord *zedewet*. Men zou voor de drie klanken dus ook drie verschillende letters moeten hebben. Zoo ook is het met de *o*, die eveneens drie klanken heeft, te vinden in *boter, ton, hok*.

De gebruikelijke spelling voorkomt in ettelijke gevallen het gevaar van verkeerde uitspraak of misstelling, door de spelling met dubbele kiinkers, b.v.: *bedeelen* en *bedelen*, *kooper* en *koper*. Bij de V. S. is de moeilijkheid in dit opzicht grooter. Doch daar tegen op weegt zeer zeker het gemak, dat men steeds weet met één *e* of *o* aan het slot der lettergreep te kunnen volstaan. De meeste menschen toch weten nooit recht of *beveeren* en *loochenen* met enkele of met dubbele klinkers worden geschreven. 't Is ook nog al lastig; *deel* b.v., meerv. *deelen*; doch *greep*, meerv. *gropen*; *roos*, *rozen*; *oor*, *ooren*.

De V. S. schept dus in dezen enkele nieuwe bezwaren, doch neemt ook vele oude weg. Zij dient tot gemak van de schooljeugd en . . . van anderen. Dit nu is altijd een aanbeveling bij de groote menigte. Voegen we hierbij, dat het zeer goed is, dat thans een staatscommissie is benoemd, die zich met het vraagstuk onzer spelling zal bezighouden. De regeling daarvan maar over te laten aan „de omstandigheden,” ieder vrij te laten in alle geschreven stukken te spellen naar hem goedgevult, gaat eenvoudig niet aan. Wij moeten een officiële spelling hebben, al zou het alleen maar zijn om talloze twisten over de echtheid en geldigheid van stukken te voorkomen, om schoolonderwijs en het afleggen van examens mogelijk te maken, enz. Daarbij echter houde men wel in 't oog, dat een spellingregeling, die aan alle wenschen voldoet, gewis een onmogelijkheid is. (Zie voorts het stuk: Een droeg hoofdstuk.)

B. O. te H. schrijft: In Tollens' „Overwintering” lees ik:

„Helaas! waar ijlt ge heen, verdoolden?
wendt den steven,
„Keert weer, naar de oevers weer,
voor 't gapend graf *begeven!*”

Wat beteekent dit „begeven?” Mijn meening is: *verlaten*, als in: Zijn krachten *begeven* hem. Anderen echter beweren, dat 't hier „bevreesd” beteekent.

Antw. — „Een der ghetrouwe lezeren” heeft juist geoordeeld. „Begeven” is wel degelijk „verlaten.” „Bevreesd” kan het nooit beduiden.

Menigmaal hoor ik iemand zeggen: „Ik kom *demeë*,” of zoo iets. Men bedoelt dan: zoo meteen of straks. Ik begrijp dat woord „demeë” niet. Weet u het ook uit te leggen?

D.

Antw. — Nu een vijf en twintig jaar geleden heb ik in *De Heraut* dezelfde vraag behandeld. Er is toen vrij

wat over geschreven, al konden ten slotte niet *allen* het eens worden.

Ik denk er nog evenzoo over als toen, namelijk, dat „demeë” niets anders is dan een vorm of uitspraak van „temet,” welk niet veel gebruikt woord beduidt: Soms, nu en dan, als het voorkomt, enz. B.v.: „De lamp brandt slecht, je kunt temet niet zien.”

Mede (verkort *mee*) en *met* zijn hetzelfde woord, ja, dikwijls worden ze saam gebruikt: „Ga je *met* mij *mee*?” waarin „mee” eigenlijk overbodig is. „Ik ga *mee*” is hetzelfde als: „ik ga *met*,” (u of hen.) Vroeger schreef men *med-* (*mede*) *gezel* voor *metgezel*.

Daar nu „temet” beduidt: op een zeker oogenblik, nu en dan, soms, kan het ook zeer goed de betekenis aannemen van *straks*, op een ander tijdstip, zoo meteen, enz. En daarmee is dan „demeë” verklaard.

Maar wie het beter weet, zegge het gerust.

M. A. K. te C. vraagt:

Ik hoorde onlangs zeggen: „Hij hoort in de Fauna thuis.” Wat beteekent dit? Bedoeld werd: een *niet* zeer *edel* mensch.

Antw. — Met de *Fauna* van een landstreek bedoelt men de gezamenlijke diersoorten, die er voorkomen, en die natuurlijk niet overal dezelfde zijn. Wie bij de *Fauna* thuis behoort, behoort dus bij de beesten, handelt niet, als van een mensch mag verwacht worden.

UIT INDIË. — Militairen-Tehuizen.

De heer H. Drost, godsdienstleeraar voor het garnizoen te Tjimahi (Java), en sinds jaren belangstellend lezer van „Timotheüs,” zou gaarne een antwoord hebben op de vraag: „Wat moet men schrijven: Militair Tehuis, Militair-Tehuis, Militaire Tehuis of Militairen Tehuis?”

„U moet weten,” zoo schrijft de heer Drost, „dat Tjimahi, met een groot garnizoen, twee tehuizen voor militairen heeft. Op het eene staat: Neutraal Militair Tehuis en op het andere (onder mijn leiding): Christelijk Militairen Tehuis. En nu ontspan zich eenige dagen geleden een gesprek naar aanleiding van het verschil in schrijfwijze.”

Antw. — De moeilijkheid in dit en dergelijke gevallen zit in de vraag: zal men het eerste deel der uitdrukking, hier dus het woord „Militair,” beschouwen als *zelfst. naamwoord* of als *bijv. naamwoord*. In de 4 schrijfwijzen hierboven aangegeven, is in No. 1, 2, 3, „Militair” niet dan als *bijv. naamw.* te beschouwen, in no. 4 is het *zelfst. naamw.* Wat dit „Militair” als *bijv. naamw.* uitdrukt, ziet men uit ons „militaire stand”, „militair gerechtshof”, „militaire kleeding”, enz., iets rechtstreeks en uitsluitend tot het militaire behoorende. Dit nu past op de M. T. *niet*. Het zijn *geen* inrichtingen van militairen aard, uit het militaire voortgekomen.

Wordt „Militairen” (*zelfst. naamw.*) gebruikt, dan is de betekenis: *Tehuis voor Militairen*. De 4e benaming is dus de juiste; *Militairen-Tehuis*. Alleen raad ik aan, wijl „Tehuis” zelf reeds een samenstelling is, de twee *zelfst. naamw.* door een koppelteeken te verbinden.

Nog duidelijker wordt de zaak door vergelijking. Men zegt niet: een blind instituut, een krankzinnig gesticht, maar *blindeninstituut*, *krankzinnigengesticht*. Ook is een *arme school* heel iets anders dan een *armenschool!*

Men ziet, ook in de M. T. is „Timotheüs” een gewilde gast. Mag ik er nog eens op wijzen, dat ze *steun* *behoeven*, en als ze zelf niet kunnen betalen, de „Timotheüs”-Redactie voor vrij-exemplaren wil zorgen, mits de lezers ook het fondsje hiervoor niet vergeten. (Zie o. a. ons nr. van 30 Oct. ll.)

A. J. H.

niet met u solidair kunnen zijn, omdat God het ons verbiedt, omdat wij het daarom ook niet willen, zelfs al zou ons eigen vleesch en bloed onze vijand worden! Toch willen we niet heengaan zonder u allen, die blijft, op het hart te drukken: kameraden, vrienden, en misschien ook broeders, luistert naar een oud werkman! Blijft uzelf, en laat u niet door anderen ophitsen.”

Den volgenden morgen vergaderden de werklieden, die zich uit de zaal verwijderd hadden, in de consistoriekamer, waar Ds. Ort reeds aanwezig was. Naar aanleiding van de woorden: „Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn?” sprak hij tot hen een woord van bemoediging en vertrouwen, en vermaande hen toch te volharden in Christelijke liefde jegens en in gebed voor hun dwalende kameraden. Hij wekte hen op, de banier des Christendoms niet te bevleken door eenige daad van wraak of verzet, en verklaarde zich bereid, hen steeds met raad en daad bij te staan. Daarna beval hij hun en hun gezinnen in een vurig gebed aan God aan.

Nog had hij de consistoriekamer niet verlaten, toen hij bij den ingang der kerk juffrouw Starrenborg op zich zag wachten.

„Gij hier, juffrouw Starrenborg, ik heb u niet gezien!” „Neen,” zeide zij met een weemoedigen glimlach, „ik heb luistervink gespeeld. Maar om een reden. Ik vond het voorloopig beter, dat onze lieden mij niet zagen. Ik weet alles. Doet u dus maar geen moeite, mij op de hoogte der zaken te helpen. Doch wat raadt u mij toch? Zou ik het moeder mededeelen? Zij is zoo oud en zwak, en zoo iets hebben we nog nooit beleefd.”

„Weet uw moeder dan nog niets van de omstandigheden?” „Neen,” sprak ze, „ik durfde er niet over spreken; mijn broeder wilde het niet. Hij gaf mij ten antwoord, dat wij, vrouwen, ons buiten de zaken der fabriek moesten houden, en van wien zou ze overigens wat vernemen?”

„Juffrouw Starrenborg, ik kom straks uw moeder een bezoek brengen; uw moeder moet het weten.”

„Gaarne!” sprak ze, „ik zal u dan zelf bij moeder brengen. Ik dank u wel.”

„Geen dank, juffrouw Starrenborg! Misschien vermag uw moeder nog wat op uw broeder uit te werken. Nu, tot straks! Ik zal u niet lang op mij laten wachten.”

En Ds. Ort hield woord. In den loop van den morgen trad hij de huiskamer der weduwe binnen, en 't gelukte hem, haar den toestand mede te deelen, zonder dat de zaak haar te zeer schokte. Zij was een vrouw met een krachtigen geest, en, als zij meende, dat God haar een taak aangewezen had, schrok zij voor niets terug, om die te volbrengen.

„U hebt mij een dienst gedaan, dominee, die mijn dochter door misplaatste teederheid voor mij verzuimd had,” en bij deze woorden wierp zij een blik van zacht verwijt op haar dochter. „Ik dank u wel; zoodra u vertrokken zijt, zal ik mijn zoon tot mij roepen. Ik vrees echter, dat Jansen meer invloed op hem zal hebben dan zijn moeder. Hoe ook, wij zijn in Gods hand, en Hij zal het wèl maken. Ik mag intusschen mijn moederlijken plicht niet verzuimen.”

Met een hartelijken handdruk verliet hij de kloeke vrouw, en nauwelijks kon de predikant de huisdeur achter zich gesloten hebben, of zij liet haar zoon tot zich roepen. Geruimen tijd onderhield zij zich met hem, wees hem op den ernst der omstandigheden, en bad en smeekte hem met moederlijke teederheid, zich toch niet onder den invloed van Jansen te stellen, maar door een verzoenende houding de bitterheid onder de werklieden weg te nemen en de voetstappen zijns overleden vaders te drukken, voor wien *allen* achting en toegenegenheid hadden gevoeld. „Voorloopig echter, onthoud het. Karel, een zacht antwoord keert de grimmigheid af, doch een smartend woord doet den toorn oprijzen. Mijn jongen, zeg niet tot uw moeder, dat zij een vrouw is en buiten de zaken moet blijven. Dit geldt geen fabriekszaak, maar een zaak van levenswijsheid en voorzichtigheid. Geloof mij, God komt

u tegen, omdat gij Hem buiten de fabriek geplaatst hebt! Buig u voor Hem, en zoek uw wijsheid bij Hem, en niet bij den onder-directeur. Zóó deed uw vader ook, en, ofschoon hij de bekwaamheid van Jansen erkende, ging hij toch zijn eigen weg.”

„Ik zal er over denken, moeder!” sprak de zoon op een toon, alsof het genoeg was, daarmede zijn oude moeder voorloopig gerust gesteld te hebben. Het succes, dat Jansen hem voorgespiegeld had, lokte hem al te zeer aan, en, nauwelijks was hij op het kantoor teruggekeerd, of hij had onder de geestigheden van Jansen al de ernstige indrukken verloren, die zijn moeder bij hem had opgewekt.

Gedurende den middag-rusttijd vertoonden zich een zestal werklieden op het kantoor, en vraagden den patroon te mogen spreken. Drie hunner behoorden tot de fabriek van den heer Starrenborg, en drie tot de overige fabrieken. Toen de heer Starrenborg verscheen, trad één hunner op hem toe, en zeide:

„Mijnheer Starrenborg, wij komen tot u als afgevaardigden van de gezamenlijke werklieden, met den last, u ons besluit mede te deelen, naar aanleiding van het ontslag, dat, namens u, door den onder-directeur aan Joosten is gegeven. Wij achten dat wreed en onbarmhartig, zooals trouwens de heer Jansen de werklieden altijd als slaven behandelt. Daarom hebben wij besloten, u te vragen, Joosten weder in het werk te stellen, en de heer Jansen te ontslaan. Mocht u ons in dezen niet ter wille zijn, dan wenschen wij den arbeid neer te leggen.”

„Hooft ge dat, Jansen?” vroeg de heer Starrenborg aan den onder-directeur, die brutaal genoeg was, om het kantoor binnen te treden, waar zijn meester zich met de werklieden onderhield.

„Neen, wat willen ze?” vroeg Jansen onverschillig. „Ze willen mij dwingen, Joosten terug te nemen en jou te ontslaan, anders staken ze.”

„Prachtig gevonden van de heeren! En wat is uw antwoord, mijnheer Starrenborg?”

„Mijn antwoord, mannen? 'k Zal het u dadelijk zeggen. Ik zal het er voor houden, dat ieder, die om kwart vóór twee niet op de fabriek is, staakt, en elk, die staakt, zal ik onmiddellijk zijn ontslag met zijn geld sturen. Goeden dag!”

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Lafontaine. — Kroos. — Oranje. — Bevlieging. — Pauw-Hendrik. — Ons. — Penne waard. — Toetsen. — Strandjutter. — Jas, enz. — Kruisen en zegenen. — Rijpen.

Acht u de fabelen van Lafontaine geschikte lectuur voor de jeugd, gelijk ze wel in scholen gebruikt worden? W. S.

De bedoelde fabelen, die grootendeels niet, wat de gedachten betreft, door L. zijn vervaardigd, maar in Fransche verzen zijn gegeven, bezitten door vorm, opvatting, inkleeding, taal, enz. een eigenaardige schoonheid en bekoorlijkheid. Dit verklaart, dat ze na 2½ eeuw nog veel gelezen en bestudeerd worden, en in vertalingen, (o.a. van Ten Kate) ook bij ons bekend zijn. Voor wie Fransch verstaat is de lezing een genot en een prachtige oefening.

Wat nu de geschiktheid voor kinderen betreft, wel, niet *alle* passen nog voor hen. Zoo b.v. „De twee vrienden,” die, waarin over het echtelijke leven wordt gehandeld, enz. Ook is b.v. van „De boer van de Donau” e. a. de stijl voor kinderen te zwaar. Men doe dus een keuze. „De eik en het riet,” „De vos en de raaf,” „De bok en de

vos,” en zooveel meer zijn voor de jeugd zeer geschikt, ook b.v. „De krekkel en de mier.”

Ook in de beste vertaling verliezen de fabelen van L. toch altijd veel.

Kan het woord *kroos* ook *geld* beduiden, zooals ik onlangs hoorde? W. W.

Antw. — „Kroos” (niet kroost) is ten eerste het bekende *gewas* in onze slooten, voorts beduidt het een soort *pruimen*, verder *afval* van geslachte dieren. Wat *geld* betreft, zoo beduidt „kroos” in het Vlaamsch ook wat wij *rente* of *interest* noemen. Het is dan verbasterd uit het oude Fransche woord *croistre*, d.i. groeien, vermeerderen, 't welk nu „*croitre*” wordt geschreven.

Kunt u mij ook inlichten, of er eenig verband bestaat tusschen *Oranje* als naam van ons Vorstelijk Huis en het andere *Oranje*, dat een vrucht aanduidt, zooals b.v. in het Fransch sinaasappelen *Oranges* heeten. Ik weet wel, dat het vorstendom *Oranje* in het Zuiden van Frankrijk lag, maar daar groeien toch geen sinaasappelen, zegt D. W.

Antw. — *Oranje* als naam van ons Vorstenhuis is ontstaan uit *Arausia* of *Auraica*, den naam der hoofdplaats van het vorstendom. — *Oranje* als naam eener vrucht is ontstaan uit *Arangia*, den Latijnschen naam, die weder afstamt van het Perzische *Narang*. De eene naam staat dus tot den anderen in geen verband.

Van X te Y volgen hier ettelijke vragen:

1. Wat dunkt u van 't woord „*bevlieging*”? Iemand, die opeens wat doet, wat geheel met zijn gewoonten in strijd is, wordt alzoo aangesproken: „krijg je een *bevlieging*”? In Zeeland zeggen wij: „wat is dát nu voor een uitschot?” Of een ander voorbeeld: „hij kreeg een *bevlieging* van dichterlijkheid, of van barmhartigheid,” enz.

Antw. — Er zijn werkwoorden, die door het voorvoegsel *be* van onovergankelijk overgankelijk worden, zooals *bestormen* van stormen. Zoo ook *bejagen*, *beloopen*. — *Bevlieging* is op dergelijke wijs, en naar den aard onzer taal gevormd, een zelfst. nw. (eigenlijk deelw.) gevormd van een werkw. Evenmin echter als *belooping*, *bejaging* is „*bevlieging*” nu juist een fraai woord, en vooral wijl „*bevliegen*” nooit gezegd wordt, ook niet aanbevelenswaard. Hebben we het woord ook wel noodig?

2. Op 't eiland Tolen spreekt men van „*Pauw-Hendrik*” inplaats van een *Pauw*; weet u ook den oorsprong van die uitdrukking?

Antw. — Ik durf ten dezen alleen gissen, dat we hier een verbastering hebben van het oude *Pauw-hen*, in Engeland nog gebruikelijk. Toen men dat niet meer begreep, kan er „*Pauw-Hendrik*” van zijn gemaakt.

3. „Er was niemand behalve *ons*,” is dat goed? of *kan* dat gezegd worden? M. a. w. kan „*behalve*” gebruikt worden als voorzetsel, zooals „*buiten*,” „*buiten ons*”? En als 't moet zijn „*behalve wij*,” wat voor woord is 't dan? En hoe is dan die uitdrukking te verklaren?

Antw. — „*Halven*” beduidde oudtijds: *zijden*, *kanten*. „*Behalve*” is „aan de zijden,” ter zijde gesteld, afgewend, Het staat steeds in betrekking met twee dingen, in hetwelk het een tegenover het andere wordt gesteld, b.v. *Allen* behalve *hij*. *Australië* behalve *N.-Zeeland*. Beide deelen staan, krachtens het zinverband alzoo in *denzelfden* naamval. Dus: Er is hier *niemand* dan *hij*. (1e naamv.) Ik zag *niemand* dan *hem*. (4e naamv.) „*Behalve*” is het best te beschouwen als bijw.-uitdrukking, waarbij een werkw. moet gedacht, b.v. (ter zijde) gesteld, gelegd of zoo. Dat het niet met „*buiten*” gelijk staat blijkt, wijl men *niet* kan zeggen: „*buiten wij* (wel behalve wij) weet het niemand,” maar moet zeggen: „*buiten ons* weet” enz. Een voorzetsel als zoovele is „*behalve*” niet, al wordt het soms zoo gebruikt.

Ik hoor nog al eens zeggen: „Het is de penne waard,” zoo schrijft A. A. Iemand, mij wel bekend, meent, dat dit moet wezen: de *pijne* waard. Dunkt u dat ook?

Antw. — Men kan dit beweren, wijl ontegenzeggelijk, een paar eeuwen geleden reeds, soms „de *pijne* weerd” werd geschreven. Zelfs kan men het verklaren uit het Fransche „*peine*,” d. i. moeite. Ik voor mij echter geloof, dat de uitdrukking niet anders is dan een verbastering van „den penning waard,” dus: waard er wat voor te betalen, over te hebben. Zoo ook wordt verklaarbaar, dat men steeds hoort „de *penne* en niet de *pijne* waard.”

Waarom, zoo vraagt S., spreekt men van de *toetsen* van het orgel. Staat dit met iets *toetsen* of *beproeven* in verband?

Antw. — Wat het laatste betreft, neen, althans niet rechtstreeks. „*Toetsen*” als boven bedoeld, is afgeleid van het Fransche *toucher*, d. i. aanraken. De bedoeling is duidelijk, al strekken de vele vreemde woorden in onze muziektaal, als pedaal, piano, quatre-mains, enz., ons gezinszins tot eer.

Hoewel niet gewoon vraaglustigen lang op antwoord te laten wachten, moet ik me toch bij een onzer lezers verontschuldigen, dat zijn vraag om een *strandjutter* zoo lang onbehandeld bleef. Naar het oude spreekwoord dommelt zelfs de groote Homerus wel eens. Hoeveel te meer iemand, die met Homerus slechts dezelfde eerste naamletters gemeen heeft!

Strandjutters of *strandjuten* zijn strandroovers, die buit maken, wat de zee aanspoelt, b.v. goederen en wrakhout van verongelukte schepen, enz. Vroeger was dit op zeeplaatsen iets zeer algemeen, en achtte men het zelfs heel natuurlijk, aangespoelde goederen voor goeden prijs te verklaren. Ja, er waren streken, waar men zich bij stormweer al verheugde over te wachten voordeelen. Wel Christelijk! Sommige plaatsen waren wegens hun strandjutters berucht. Thans is in alle beschaafde landen de strandvonderij bij de wet geregeld, en is het kapen uit.

Wat het woord „*jutter*” betreft, dit zal wel zijn oorsprong danken aan de oude benaming van een volk, dat in het tegenwoordig Jutland woonde, en tot de Denen en Noormannen behoorde, die roovend en plunderend heel het Christelijk Europa eeuwenlang teisterden. (810—1000.) Zij droegen soms den gemeenen naam *Jutten*, als blijkt uit het gebed in de kerken: „De furore *Jutorum* libera nos, Domine,” d. i.: Verlos ons, Heer, van het woeden der *Jutten*. Dat de naam der zeeroovers op de strandroovers overging, is zeer begrijpelijk.

T. te G. — Het is er ver van af, dat we omtrent den oorsprong van alle woorden in onze taal zekerheid hebben. Neem b.v. slechts woorden als *jas*, *jurk* en *tarwe*, waaromtrent nog niets met zekerheid te zeggen valt. Onze taal heeft allerlei van dien aard, wat voor haar zuiverheid en oorspronkelijkheid pleit.

N. vraagt de beteekenis van de regels, die we in de gedichten van Breeroo vinden:

„Ik mag me kruisen en zegenen.

„Wat bennen hier rijpen in de boomen; wou het maar een lutje regenen!”

Antw. — Adriaan Breeroo gebruikt vaak het min of meer plat Amsterdamsch van zijn tijd, de 17e eeuw. Zoo ook hier. „*Kruisen* en *zegenen*” zijn uitdrukkingen uit den Roomschen tijd. Het beduidt een kruis slaan en zich in de bescherming van God en de heiligen aanbevelen, om zoo wel bewaard te zijn. „*Rijpen*” is het nog altijd in 't plat Amsterdamsch gebruikte woord voor „*rupsen*.” (Gelijk „*paapjes*” voor „*poppen*.”) De regen, wil het hier sprekende vrouwtje zeggen, zou de rupsen wel verdrijven.

A. J. H.

Een daverend applaus ging op uit de voorste rijen. Gerrits wachtte, totdat het geraas ophield. Toen zeide hij langzaam en met bewogen stem:

„En wij zullen God bidden, dat Hij uw hart bewegen moge om de roode vaan den rug toe te keeren, en u met ons te buigen onder het Kruis van Golgotha.”

Zijn laatste woorden schenen hun indruk niet te missen. Gerrits groette het bestuur, zette zijn pet op, en verliet de zaal, weldra gevolgd door de lieden, die op de achterste rijen zaten. Gerrits wachtte hen onder aan de trap, en deelde hun mede, dat dominé Ort den morgendienst bleef voortzetten als naar gewoonte.

„Hij staakt niet, broeders, en onze God staakt nog veel minder! Zij zijn velen, die den strijd tegen ons aanbinden, en wij zijn maar weinigen. Maar als het Hem niet behaagt, vermogen zij niets tegen ons; en zoo Hij ons te lijden geeft, laat ons het oog vestigen op onzen Heiland, die zooveel meer, tot in den dood toe, voor ons geleden heeft, die, als Hij gescholden werd, niet weder-schold, en als Hij leed, niet dreigde.”

Zij spraken niet veel meer onderweg, die lieden; doch bij het afscheid nemen drukten zij elkander de broederhand, en ieder gevoelde, dat ook zij zich solidair hadden verklaard, en wel tégen hun dwalende kameraden.

(Wordt vervolgd.)

„ALS ENGEL DES LICHTS.”

„Bij mijn laatste verblijf in Rangoon, Britsch-Indië,” — zoo wordt in de Levende Natuur verhaald, — „was ik in de gelegenheid een kunstig werk der natuur te zien. Het is weer een bewijs voor de intelligentie van sommige dieren, die, hoe klein en onbeduidend schijnend, een groot vernuft aan den dag leggen. Ik zag dan namelijk in de voorgalerij van mijn woning een spin, bezig haar net te bouwen, tusschen de takjes van eenige sierplanten. Dit op zichzelf zoo alledaags voorkomend geval gaf geen reden tot verwondering. Zeer verrast was ik echter, toen het diertje het centrum van het web begon uit te spinnen; na ongeveer een half uur werken, had ze in het web een stervormige figuur gesponnen, die het uiterlijk had van een witte bloem. De spinrag-draadjes waren zóo dicht bij elkaar gebracht, dat men nauwelijks op eenigen afstand de ware natuur van de nagebootste bloem kon vinden. De spin, wier lichaam geel gekleurd was, met roode stippen gevlekt, zette zich na volbrachten arbeid in het midden van het web, alzoo het hart der bloem vormende. Niet lang duurde het of het eerste insect, een vlieg, viel als slachtoffer aan de zoo kunstig nagebootste bloem. Zoodra zij zich op de bloem wilde neerzetten, werd ze door de spin gegrepen en gedood. Menige buit werd er op deze wijze door de spin behaald.”

Toen ik deze merkwaardigheid las, dacht ik aan de grootheid van den Schepper, die alles zoo heerlijk gemaakt heeft; die zelfs aan het kleine diertje zulk een scherpzinnigheid heeft gegeven. Maar ook werd mijn aandacht bepaald bij hetgeen we dagelijks om ons heen zien gebeuren onder de menschen; doch waaraan dikwijls nog minder aandacht wordt gewijd dan aan dit wonder van Gods schepping. De spin, in haar kunstig gebouwd huis omringd door zwermen vliegjes en mugjes, is zij niet het beeld van den duivel, den verleider?

Heerlijk en schoon leek de diertjes alles van buiten. Doch vóór ze 't wisten, waren zij met vleugels en pooten in de fijne draadjes van het web verward, en hoe meer ze hun krachten inspanden om los te komen, te meer raakten ze verward, totdat ze het midden der bloem, hetgeen hun het meest aantrekkelijk had toegeschenen, in zijn ware gedaante ontdekten, namelijk als hun doodsvijand, aan wien geen ontkomen mogelijk was. Het doet ons denken aan hetgeen in deze wereld is. Alles ziet er uit als een schoone bloem, de menschen worden er als 't ware door aangetrokken, denkende *daar* te vinden, wat voor hun leven en geluk noodig is. Maar al meer en meer naderende, komt voor hen op eens het oogenblik, dat ze zich bedrogen zien. Doch dan is het meestal te laat.

Lezers, de duivel is listig! Het is alles heerlijk en schoon, wat hij aanbiedt. Weelde, genot, rijkdom, eer en pracht, — hij biedt het den mensch aan om er hem een wijle van te laten genieten. Hij weet het wel, dat hij zich zoodoende langzamerhand van zijn prooi kan meester maken. En al meer en meer laat de argelooze mensch zich leiden; stap voor stap trekt de duivel hem tot zich, totdat hij zich op eens in zijn ware ge-

daante vertoont. En met helse vreugde geniet de groote verleider dan in het verschrikkelijk oordeel, dat zijn prooi wacht.

Laat ons op onze hoede zijn voor onzen doodsvijand! Vooral, wanneer hij als engel des lichts tot ons komt. O, laat ons hem afwijzen. Doch niet in eigen kracht. In *Jesus Christus, Gods Zoon*, is hulp te vinden. *Zonder Hem kunnen we niets doen.*

J. H. v. R.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

In sommige vereenigen beweerde men, dat „jongelings-” niet mooi klinkt, en het moet zijn „jongemannen-vereening.” (Ik hoorde zeggen, dat woorden op *ling* iets zwaks aanduiden.) Ook worden „openluchtvergaderingen” uitgeschreven! Wat dunkt u van dit alles? B. B.

Antw. Het woord *jongeling* beduidde oorspronkelijk elk jong, gelijk *ouderling* elk oud man. Tegenwoordig beteekent het eerste steeds een *jong, ongehuwd* man, het laatste een bekleeder van zeker *kerkelijk ambt*. („Jonge man” kan ook nog beduiden *kanarievogel*; zoo werden in een blad „jonge mannen” voor f 2.25 tot f 3 aangeboden.)

„Jongelingsvereening” is dus de gepaste naam, als de leden, gelijk meestal, ongehuwd zijn. Laat men ook gehuwden toe, dan is *jongemannen-vereening* de meer, maar niet altijd passende titel. Waarom „jongeling” niet mooi klinkt, vat ik niet. Even dwaas is de bewering, dat „ling” iets zwaks aanduidt. Zijn een *woesteling*, een *zonderling*, een *zendeling* zoo bijster zwak? (Ik geef toe: een *krakeling* en een *zuigeling* willen wel eens zwak wezen!)

„Openluchtvergadering” is een zeer leelijke, ja onzinnige uitdrukking. Een feestje in de open lucht heet in onze taal een *buitenpartij*. Dat weet ieder.

Zijn de boeken van Jules Verne *nuttig* om te lezen, gelijk ik wel eens heb gehoord, of strekken ze in hoofdzaak tot ontspanning? — vraagt W. S.

Antw. — Jules Verne, de Fransche schrijver, die vóór enkele jaren overleed, bedoelde met zijn boeken vooral en voor alles te onderwijzen, kennis te bevorderen, het verstand te ontwikkelen. *Daartoe* schreef hij boeken, als „De reis om de wereld,” „De reis naar het middelpunt der aarde,” „Michaël Strogoff” en zooveel andere. Met echt Fransch vernuft wist hij datgeen, waar het eigenlijk om te doen was, de kennis, in te vlechten, te weven door een boeiend verhaal, dat soms de hoofdzaak *schijnt*, maar het niet is. Ongemerkt leert de lezer, *als hij wil*, zeer veel.

Hierbij dient echter opgemerkt, dat de schrijver juist door het boeiende van zijn verhaaltrant en het aardig teekenen van personen, bij vele, vooral jonge lezers, die hij allereerst bedoelt, zijn doel *mist*. Het bijwerk, het verhaal onthoudt men, de wetenschap wordt vergeten, soms ook maar overgeslagen!

Tevens begrijpt men, dat bij de snelle vorderingen van velerlei in onze dagen, allerlei in deze werken nu reeds weer verouderd is. „De reis om de wereld in tachtig dagen,” wekte in dien tijd, ook door figuren als „Passepartout,” de grootste belangstelling. Thans kan men voor „tachtig” reeds *dertig* schrijven.

Christelijke boeken zijn die van Verne niet, doch dingen van bepaald verderfelijke strekking komen er evenmin in voor. De schrijver is in 't godsdienstige in zijn boeken „onzijdig,” en stelt brave menschen hoog.

Wie hoofd- en bijzaken goed weet te scheiden, kan ook nu nog uit Verne's werken vrij wat leeren, o.a. goed hedendaagsch Fransch.

A. J. H.

VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN.

Bij den Evangelist Mattheüs leest men van den Lofzang, dien Christus en de Apostelen zongen bij het Paaschmaal. Welke lofzang, vraagt B., wordt hier bedoeld?

Antw. — Het woord Halleluja, dat is: Loof Jehova, is een uitroep, die in de Psalmen veel voorkomt. Nu noemden de Joden de Psalmen 118 tot 118: het groot Halleluja of den Lofzang. Men zong dezen bij den Paaschmaaltijd en op het Loofhuttenfeest. Twee Psalmen werden voor den maaltijd en vier er na gezongen.

Men leest in sommige boeken over geschiedenis of natuurkunde van den *voorhistorischen mensch*. Wat wordt daarmee bedoeld? G. G.

Antw. — De „voorhistorische tijden” zijn die, waaromtrent de ongewijde geschiedenis ons dusver in het onzekere laat, b.v. de eeuwen vóór de stichting der oudste wereldrijken, Babel, Assyrië en Egypte. De voorhistorische mensch is dus inderdaad die, welke leefde vóór den Zondvloed, de mensch, die in de gewone geschiedbeschrijving geen plaats inneemt.

Intusschen zij wel opgemerkt, dat het een Christen niet past, van een voorhistorischen mensch te spreken. Want de geschiedenis of historie van den mensch van den beginne aan staat in de Schrift, en die is zeker evengoed historie, ja veel betrouwbaarder dan oude schrijvers als Manetho of Herodotus. Doch de ongelooovige wetenschap rekent niet met de Schrift, beschouwt haar berichten als legenden en vandaar de dwaze benaming „voorhistorische mensch.”

J. de R. te O. vraagt: Zou u mij ook kunnen zeggen of er ook verband bestaat tusschen klanken en kleuren?

Ik voor mij gevoel dit zeker, maar als ik er soms met anderen over sprak, begrepen ze me geheel niet, en meestal volgde een uitlachen. Zoo gevoel ik b.v. de *a* als rood, de *e* wit, de *i* geel en de *o* als zwart.

Antw. — Het verschijnsel, waarvan onze inzender spreekt is wel raadselachtig, maar volstrekt niet geheel onbekend. Het komt meer voor, o.a. bij schrijver dezes zelf, die daarbij de *e* eveneens wit en de *i* geel ziet, doch daarentegen de *a* niet rood. Niet bij allen wekt dezelfde klank het gezicht van dezelfde kleur. Bekend is, dat klanken ook figuren uitbeelden, de „klankfiguren.” Waarom dan ook geen kleuren?

Kortom, het verschijnsel bestaat, al is dat verband niet bij allen, die het gevoelen, steeds hetzelfde, en de oorzaak onbekend. Het kan zelfs tot verrassende ontdekkingen leiden. In elk geval verdient hij, die het klank-kleur-gevoel bezit, niet uitgelachen te worden.

Twee vragen doet C. v. d. B. te W. De eerste luidt: Zou U mij ook iets kunnen mededeelen aangaande Godfried van Bouillon, den held der kruistochten, over zijn afkomst en den leeftijd welken hij bereikte? Bij voorbaat mijn dank.

Antw. — Godfried van Bouillon leefde in de tweede helft der 11e eeuw. Hij was een zoon van den graaf van Boulogne, doch tot zoon aangenomen door den met hem (G.) verwanten Godevaart met den Bult, met wien het oude stamhuis der hertogen van Lotharingen uitstierf. (Deze

Godevaart is ook in onze geschiedenis bekend, als veroveraar van Holland en stichter van Delft.)

De jonge Godfried, die reeds Antwerpen en meer bezat, ontving van den Duitschen keizer Neder-Lotharingen in leen. Hij was het die ter kruistocht toog, en met groote dapperheid Jeruzalem op de Sarracenen veroverde, doch weigerde „een koningskroon te dragen, waar Christus een kroon van doornen gedragen had.” Hij wilde slechts „Beschermer van het Heilige Graf” heeten. Hij stierf in 1100, slechts 39 jaar oud. Hij was zeker een der vroomsten en edelsten onder de kruisvaarders. Zijn naam ontleende Godfried van Bouillon aan zijn hertogdom Bouillon in Zuid-België. Neder-Lotharingen is het land bezuiden de Maas, het latere Brabant.

De tweede vraag is: Kan u mij ook opnoemen een boek, waarin de groote Fransche Revolutie uitvoerig en leerrijk is beschreven?

Antw. — Groote degelijke werken hierover gaven Barrau, Mignet en Thiers. (in het Fransch.) Dat des laatsten is, meen ik, ook in onze taal overgezet. Veel vindt men ook in de, eveneens vertaalde, romans van Erckmann Chatrian. Vrij goed, duidelijk en boeiend is het onderwerp ook behandeld door P. J. Andriessen in: „De val van een Koningskroon,” en „De dageraad van een Keizerstroon.” Ettelijke dezer boeken zijn, meen ik, bij BOLLE (Rott.) verkrijgbaar.

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

„Vriend W.” — Wij kunnen wel nieuwe woorden vormen, maar niet ze willekeurig in gebruik stellen.

Van „blauw” en „groen” zijn werkwoorden te maken, en zoo zegt b.v. Ten Kate zeer schoon:

„Waar hij zijn dorpje *blauwen*,
„Waar hij zijn heuvel *groenen* ziet.”

Maar wij kunnen niet b.v. van wit in dezen zin „witten” maken, noch van „rood” „rooden.” Want „witten” beduidt nu eenmaal „met kalk bestrijken,” en „rooden” zou kwalijk opgevat worden als „zich rood voordoen.” In 't Fransch gaat dit met „witten” daarentegen weer wel, en kan men b.v. zeggen: „La maison blanchit dans la verdure,” d.i.: „het huis steekt met zijn witte kleur af, of is als wit zichtbaar, te midden van het groen.”

We beantwoordden onlangs (20 Nov. 11.) een vraag omtrent de beteekenis van den haan op torens. Nu schrijft de heer J. F. te Ch. in het „Chr. Schoolblad” o.a.:

Het is stellig bekend, dat de heer H. op het gebied van Nederlandsche taal- en letterkunde geen vreemdeling is. Met genoegen en meestal met instemming lees ik steeds in „Timotheüs” en in de „Heraut,” wat hij den vragers te antwoorden heeft.

Zoo werd hem in het nummer van „Timotheüs” van 20 November 1909 door F. te H. gevraagd: Men ziet gewoonlijk op een kerktoren een haan staan; houdt dit ook verband met de verlooening van Petrus?

Met het antwoord hierop gegeven, kan ik mij heel wel ver-eenigen. Alleen moet ik opmerken, dat het niet volledig is.

Toen onze vaders kerken en torens gingen bouwen, verlangde men, dat alle onderdeelen iets tot het volk zouden te zeggen hebben. Alles was zinnebeeldig. Op den toren werden geplaatst een haan, een kruis en een appel. Deze drie behoorden bij elkander. Toen de Heere Jezus in den hof van Gethsemané Zich had afgezonderd tot het gebed en bij de discipelen terugkwam, die Hij

Door den sneeuwstorm overvallen.

Een sneeuwstorm! Hoe onaangenaam kan ze al in een stad zijn! We hebben het deze dagen ervaren. Maar dan in het open veld, onbeschut, zonder schuilplaats, uren ver! Als op een open zee.

't Was een bange sneeuwjacht, die de arme schapen verraste. Hoe dankbaar waren zij, dat hun herder hen naar huis leidde, en hoe haastten zij zich! Het zwakke, teedere lam kon niet medekomen, en toch, het verlangde zoo naar huis. Die anderen waren groot en sterk. En voor hen was het al zoo erg. Maar wat zou hij, de jonge en zwakke, voor wien de angst des te vreeselijker, de koude van de wereld om hem heen te gevoeliger was? Wat zou hij, alleen overgelaten te midden van de verschrikking rondom hem, hij, de teedere, jeugdige en kleine? En inderdaad, zoo de herder hem niet liefhad, wat zou hij! Hoe zou hij te huis gekomen zijn!

Maar gij twijfelt er immers niet aan, of het arme, zwakke lam is tehuis gekomen? Zalig de kleinen en zwakken, die in 's herders sterke armen gedragen en aan zijn warm hart beveiligd, den stal binnengaan! Hoe zullen ze met een dankbaren blik op den Goeden Herder juichen: „Ook ik ben tehuis!”

Lezer, als gij u zwak en teeder voelt, als de winter- of voorjaarsstorm u het bloed verstijft en de kracht beneemt, als gijzelf den weg niet meer zien kunt, noch den Herder, dien gij volgen wilt, als de anderen voor u heengaan en ge hen zelfs uit het oog verloren hebt, als ge daar alleen achterblijft in het duister en in de koude om u heen, reken dan op den Goeden Herder, op Zijn kracht, op Zijn teederen blik, op Zijn armen vol liefde, op de warmte van Zijn hart. En wanhoop niet: ook Zijn lammeren zullen tehuis komen, — en eer er één zou verloren gaan, zou Hij de negen-en-negentig tehuis laten om het te zoeken. Te zoeken in den storm!

* * *

Ik wil het niet ontveinzen: ik dacht aan Joh. X, toen ik onze plaat zag. En welk Christen zou het niet doen? Wie den Heiland in Zijn liefde leerde kennen; wie in Hem den goeden Herder ziet, die Zijn kudde trouw en teer leidt; wie er van overtuigd is, dat hij tot die kudde behoort, o, die weet het, dat geen bloeddorstige wolf hem kan overrompelen; die voelt het, dat hij veilig is onder 't waakzaam oog van den nooit sluimerenden Herder.

En toch, hoe dierbaar die herinnering ons is aan de schoone gelijkenis uit het tiende hoofdstuk des Evangelies van den „apostel der liefde,” hoe heerlijk schoon de gelijkgestemde Psalm XXIII ook wezen moge, — laat ons niet aan het beeld blijven hangen, of het begrip van het oneindige door het beeld, uit het eindige genomen, beperken! Immers, de harp van den dichter en het penseel van den schilder zijn even onmachtig, als de mensche-lijke taal, waarvan onze Heiland Zich bediende, zwak, en het menschenleven, waaraan Hij Zijn beeld ontleende, te arm was, om Zijn trouw tot in den dood voor de Zijnen en Zijn teedere liefde voor hen plastisch te toonen. Maar toch — hoe schoon! — heeft Jehova telkens weder, wanneer er van Zijn teedere liefde en zorg voor Zijn volk sprake is in het Oude Testament, deze vergeleken met de teederheid, waarmede een goed herder voor zijn schapen zorgt; en deze nauwgezette, instinctieve zorg eens menschen willen gebruiken als een, zij het dan ook onvolkomen, spiegel van Zijn volmaakte trouwe en teedere liefde. Is dit niet mede een gave Zijner algemeene genade?

Teedere liefde voor Zijn schepping, teeder gevoelens voor Zijn herschepping is in Zijn hart, en . . . deelt Hij ook aan de Zijnen mede. Wilt ge een bewijs van het eerste? Hij, die gekomen is, om ons Zijn Vader te openbaren, getuigt ons van Hem: „Worden niet twee muschken voor één penningske verkocht? En Ik zeg u, dat geen van hen

ter aarde valt zonder den wil Mijns hemelschen Vaders.” En wenscht ge u van het tweede te overtuigen? Hoor dan Hem, die het uitgedrukte beeld Zijns Vaders is, als Hij den ijver der maaiers weerhoudt, die Zijn tarwe zuiveren wil van het onkruid en beluister dat aandoenlijk teedere motief Zijns harten: „Opdat gij mogelijk met het onkruid de tarwe niet uittrekt.”

De groote, hooge God is trouw en teeder jegens het kleine, en Hij heeft lief als een moeder, of als een herder. De natuurlijke mensch zoekt het groote, ontziet het sterke, eert het aanzienlijke, — Zijn blik en Zijn hart reiken tot het kleine, het teere, het zwakke, het verlorene, het bij de menschen geminachte. Eén afgedwaald schaap doet Hem de honderd verlaten, die op de bergen zijn, om dat ééne te zoeken, en als Hij het gevonden heeft, draagt Hij het tehuis op Zijn schouder, en Hij roept de geburen en geburinnen samen, opdat zij met Hem vroolijk zijn. Eén verloren penning doet Hem van de gansche bezitting het genot derven en Hij keert het huis met bezemen, totdat Hij dien vinde. En als Hij dien gevonden heeft . . . hoort gij het dan niet, en verstaat gij het niet? Dan is er feest bij de engelen over één zondaar, die zich bekeert, meer dan over negen-en-negentig rechtvaardigen, die de bekeering niet noodig hebben!

En naarmate nu de geest van God in u woont, lezer, lezeres van Timotheüs, zult ook gij iets van dat teedere in u gevoelen. Juist die teedere, liefdevolle zorg voor het kleine, het zwakke, het geringe kan u een thermometer zijn, die u onbedriegelijk toont, tot welken graad de warmte van Gods liefde tot u door uw ziel opgevangen is. De natuurlijke, de van God vervreemde mensch is een egoïst, en zoekt het sterke, opdat hij er zichzelf aan vastklemme, het aanzienlijke, opdat het hem tot zich omhoog beure, het rijke, opdat hij er voordeel voor zich mede zou doen. „Indien gij liefhebt, die u liefhebben, wat loon hebt gij!” Indien gij maaltijden houdt, zoo roep tot u de kreupelen en blinden, en Hij zegt u: uw loon zal groot zijn in het Koninkrijk der hemelen!

Die teedere zorg voor, die nauwgezetheid tegenover het geringe kenmerkt heel het werk Gods.

Zie een enkel groen blad onder het microscoop, let op de samenstelling van het geringste lichaamsdeel van het kleinste dier, dat ge met het bloote oog nauwelijks zien kunt, en ge zinkt weg in bewondering voor Hem, den alleen Groote, die werelden aan Zijn vinger leidt, en aan Wiens Vaderlijke wijsheid en liefde ook het geringste deel Zijner schepping niet ontging. En wie daar, in aanbidding voor dien eenig Groote, groot van ziel is, ook hij zal zijn grootheid openbaren in nauwgezette zorg voor het geringe en het kleine. Het „over weinig zijt gij getrouw geweest: over veel zal ik u zetten” geldt bij God. En zelfs voor de vierschaar van ons, oppervlakkige menschen, wordt het vonnis gestreken: „Wie het kleine niet eert, is het groote niet weerd.”

Maar zulk een nauwgezette teederheid voor het kleine kan niet van buiten aangebracht worden; ze is het gevolg van de liefde des harten. Van een liefde, die niet vraagt, maar zich geeft. Daarom kon onze Heiland zoo terecht van Zichzelf getuigen: „Ik ben de goede Herder!” Hij vraagt niets van ons: Hij wenscht slechts, dat we in het geloof aannemen het groote offer der liefde, dat Hij voor ons bracht, toen wij nog Zijn vijanden waren, toen Hij Zichzelf tot een zoenoffer neerlegde op het wereldaltaar van Golgotha. En wat was Zijn loon bij hen, voor wie Hij het deed? O, we weten het wel! En toch heeft Hij Zijn leven voor ons willen stellen, en stelt Hij het nóg voor ons. En toch mogen wij rekenen op de liefde van den Herder, — niet op de onze, zoo weinig als Hij met de onze rekende, toen Hij Zich voor ons gaf!

Welk een liefde des harten! Laat ons leeren van Hem, onszelf te vergeten; en het heil van anderen op het oog te hebben. Het heil van anderen, misschien arm, klein, verlaten! — Er zijn in onze maatschappij zoo vele zwakken; zoo vele kleinen, die alléén niet verder kunnen . . . En al zijn we zelf overtuigd, dat we zoo licht afdwalen van

HOLLANDSCHE WINTER.

Hollandsche winter, zoo dikwijls bezongen,
 Die met uw sneeuwkleed verzilvert het land,
 Die ons weer levenslust schenkt voor de longen,
 Die op uw ijsbaan de spieren ons spant,

Die van het haardvuur ons wegroept naar buiten,
 Waar ons gezondheid en arbeidslust wacht;
 Die ons een bloementooi weeft op de ruiten,
 Bloemen en loovers in ijsnaaldenpracht, —

Hollandsche winter, hoe hebt ge ons vergeten!
 Triestig en kleumig en kil was de kou;
 Klagende hebben wij binnen gezeten.
 Winter, ach, wáárom toch waart ge ons niet trouw?

FEBR. 1910.

A. L.

Edoch, ik meen, dat ik thans genoeg over de Friesche ijssport heb verteld, en wil nu nog een enkel woord zeggen over de andere, door mij genoemde Friesche sport: *het kaatsspel*.

Die tweede soort sport zou een tegenstelling kunnen heeten van de eerste. Wordt deze alleen, zooals in den aard der zaak ligt, beoefend in den winter, gene houdt de gemoederen der liefhebbers bezig in den zomer.

Zoo algemeen als het schaatsenrijden is het kaatsen niet. Ten eerste zijn het alleen de mannelijke leden van Friesland, die kaatsen, en ten anderen zijn er gedeelten van Friesland, waar het nooit gedaan wordt, waar men zelfs dit spel niet eens kent. In 't Noorden en Westen is het vooral in zwang, en daalt niet verder zuidelijk dan tot Makkum.

Op de zandstreken is haast geen enkele plaats, waar men een kaatsclub vindt. Wat hiervan de oorzaak is, valt moeilijk uit te maken.

Terwijl de kaatsclub in Franeker mee een van de oudste is, en in 1794 al groote wedstrijden werden gehouden tusschen Vrouwenbuurters en Beetgummers, is pas voor enkele jaren een kaatsvereniging opgericht te Leeuwarden. Voor een plaats zoo vlak in de buurt, is dit zeker eigenaardig. Tegenwoordig is er in het kaatsgebied haast geen dorp zoo klein, of 't heeft een kaatsclub. Minstens eenmaal per jaar wordt een wedstrijd uitgeschreven, zoowel voor leden, als voor vreemdelingen. Gewoonlijk houdt men ook nog een wedstrijd voor jongens. Dat deze laatsten evenzeer vinnig kampen, behoeft niet te verwonderen. Immers, er gaat geen dag voorbij, of ze zijn bezig zich te oefenen op een stuk land van den een of anderen boer. Of deze dat geloof en gedraaf over z'n weiland aangenaam vindt, is iets, dat de jeugd vergeet te vragen!

Dezelfde bezwaren, die wij als Christen hadden tegen hardrijden, gelden in hoofdzaak ook voor de kaatswedstrijden. Hierbij komt nog, dat men meestal die gelegenheid geeft in de kermisweek, en zoo vaak den Zondag er voor gebruikt.

Dit zijn dingen, die wij zeer zeker sterk zullen afkeuren.

Doch het kaatsspel als zoodanig daarom veroordeelen, zou niet goed zijn. Uit gezondheids oogpunt neemt het zeker niet de laagste plaats der verschillende spelen in. Alle spieren worden er door geoefend, en het dwingt tot veel beweging in de vrije lucht. Bovendien, wat zeker als een groot voordeel mag worden beschouwd: men hoort nooit, dat er ongelukken bij voorvallen.

Het zou te veel ruimte vergen, om de regels van het spel hier mee te deelen. Een enkel woord echter over den onmisbaren „bal.” De echte kaatsbal is van klein formaat, ongeveer zoo groot als een flinke stuit. De buitenwand bestaat uit een soort wit leer of vel. Van binnen is hij stijf gevuld met paardenhaar.

Spierkracht en lenigheid zijn vooral twee vereischten om goed te kunnen „slaan.” Dat de aanraking van zoo'n met kracht toegeworpen bal en de hand, die hem moet terugslaan, niet bepaald zacht is te noemen, laat zich begrijpen. Kinderen en beginnende kaatsers nemen dan eerst ook liever een gewonen elastieken bal.

Reeds sedert eenige jaren bestaat de Nederlandsche Kaatsbond, die de verschillende clubs onderling vereenigt, en jaarlijks een grooten Bondswedstrijd uitschrijft, omstreeks Hemelvaartsdag. Op dien wedstrijd ziet men van heinde en ver de kaatsers toestroomen. Sommigen nog nauwelijks 20 jaar, anderen reeds in de 40, wier borst behangen is met gouden en zilveren medailles, behaald in een vroegeren kamp.

Nog steeds ziet men daar verschijnen koning Jan I. (Jan Reitema.) Geen kaatser zoo klein, of hij kent dien naam. Nog steeds is hij een geduchte tegenstander, en met jeugdig vuur kampt hij mee om de negen gouden „Willems,” en den „Zilveren bal.” Deze laatste komt in het bezit van den tot koning verklaarden prijswinnaar, die hem bewaart tot hij in een volgenden wedstrijd verliest.

Tegenwoordig zijn het niet meer alleen de Friezen, die deze sport beoefenen. Ook in Amsterdam bestaat een kaatsclub.

In België is het spel al zeer oud. Tot voor korten tijd bestond er echter weinig contact tusschen de kaatsers van 't Noorden en hun Zuidelijke burenen. Tegenwoordig is dit anders. Reeds een paar maal zijn ook de Belgen tegen de Friezen in 't strijdperk getreden, en met den prijs gaan strijken! Het bleek, dat men in de leniger zonen van het Zuiden geduchte tegenstanders had gevonden.

Mochten vooral de Christelijke jongelingen dit gezonde spel eens wat meer beoefenen, opdat een enkele eenling onder hen, die gaarne voor zijn lichaam gezonde sport beoefent, zich niet geneigd gevoelt het gezelschap te zoeken van hen, met wie de omgang voor hem gevaarlijk kan zijn.

FRISO.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

In een vers van Bilderdijk vond ik onlangs deze regels:

„Geef mij 's ochtends lust en t'jver,
Daags aanhoudendheid en kracht,
Geef herhaling in den nacht,” enz.

Wat wordt nu met dezen laatsten regel bedoeld? — P.

Antw. — Hierop is tweeërlei antwoord mogelijk.

In den nacht, tijdens den slaap, blijft onze geest toch min of meer werkzaam, bij den een meer dan bij den ander. Dat bewijst o. a. het droomen.

Zoo komt het ook voor, dat hetgeen in den dag door onze ziel is gegaan, ons heeft beziggehouden, in den nacht als het ware min of meer wordt verwerkt. Bij het ontwaken is dan ons oordeel er over kalmer, rijper, of ook, zit de zaak vaster in ons geheugen. Niet zonder beteekenis is de uitdrukking: „Er nog eens op slapen.” Evenzoo zegt men wel eens tot kinderen, dat ze het boek, waaruit zij des avonds hun lessen hebben geleerd, onder hun hoofdkussen moeten leggen, om 's morgens de les te kennen.

Een dergelijke werking als met deze dingen wordt aangeduid, kan Bilderdijk bedoeld hebben, en ware hij het niet, die hier spreekt, dan zou deze verklaring vrij zeker zijn.

Doch dat ik haar niet voor de eenig juiste geef, is, wijl Bilderdijk zich meermalen, jammer genoeg, te buiten gaat aan het onnoodig gebruik van Germanismen, van Duitse woorden of zinswendingen. Zoo spreekt hij van de aarde, die „verwandelt” in een Eden, en van twee geliefden, die „zich spraken.”

Nu bestaat er een Duitsch woord *Erholung*, d. i. „ontspanning,” „rust.” En daar dit stamt van *holen* — halen, is 't ver van onmogelijk, dat B. „Erholung” door „herhaling” heeft weergegeven, wat natuurlijk niet deugt. De zin zou dan zijn: Geef rust, ontspanning.

In een gesprek, zoo schrijft dezelfde vrager, zei iemand onlangs, dat *gezeid*, *wou*, *hij dorst niet*, *joeg* en *vroeg* tot de onbeschaafde taal behooren, plat klonken. Vindt u dat ook? Ik kon het niet inzien.

Antw. — De overgang tot *ei* in *zeggen* (en leggen) enz., is iets zoo begrijpelijk algemeen in de taal, dat elk het kan opmerken. „Hij *zeide*” of „*zei*” is zelfs veel meer gebruikelijk dan „hij *zegde*.” Er is niets verkeerd in, net zoo min als in den zeer goeden vorm *wou* voor „*wilde*.” *Dorst* voor „*durfde*” is eveneens ten volle te verdedigen, en wat *joeg* en *vroeg* naast „*jaagde*” en „*vraagde*” misdaan hebben, vat ik niet. Al deze wisselvormen hebben reeds een oud, of althans eeuwenlang recht van bestaan.

Wat nu het platte en onbeschaafde betreft, wijs ik op regels als deze, die toch niet plat zijn:

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

De lezers van „Timothëus" (*niet* Thimoteüs) zorgen wèl, dat de Vragenbussen gevuld blijven. Nu, dat is voortreffelijk, en ware 't anders, 't zou een kwaad teeken zijn. Als men maar niet meent, dat de beantwoorder „de wijsheid gepacht heeft."

Althans schrijft de heer J. W. C. te B. het volgende. omtrent hetgeen we opmerkten over „Franschen band" en „de pennewaard."

In den Gron. Volksalm. van dit jaar publiceerde ik eenige aantekeningen van Ds. Alberthma 1722—1770. en in één dezer komt van het jaar 1736 voor, dat hij aan het stedelijk bestuur een ex. zond van het door hem geschreven werk: „De propheet Elia," gebonden in een „Franse band." Dit kan dus niet een voor-de-handsche band geweest zijn, maar moet een bijzonder soort zijn, dat toen met den naam Franschen band bestempeld werd.

Ik heb een exemplaar van dat werk geheel in perkament gebonden, maar weet niet of deze met dien naam genoemd werd.

Wat dat peine waard betreft, geloof ik, dat men wel aan niet anders behoeft te denken dan aan eene vertaling van het Fransche „Cela ne vaut pas la peine," want men gebruikt de uitdrukking niet anders dan in den zin van „het is niet de moeite waard."

Onze lezere M. te C. zendt weder een heel lijstje. Beginnen we.

Gerdes, De Liefde en anderen worden dikwijls mannen van het Réveil genoemd. Wat moet onder Het Réveil verstaan worden?

Antw. — Het Réveil (letterlijk ontwakings) was een geestelijke opwekking en verlevendiging, nu een eeuw geleden begonnen, waardoor velen leerden weder naar God te vragen en het heil in Jezus vonden. 't Begon in Engeland, en bereikte over Zwitserland en Frankrijk ons vaderland, waar het zich nu vóór een 75 jaar openbaarde. De vele Christelijke werkzaamheden ten onzent in onze dagen zijn vruchten van het Réveil, dat Christenen uit verschillende groepen tot gemeenschappelijk werk vereenigde.

Wat beteekent het, als er gezegd wordt: „hij kreeg een Musschenbroekschen schok?"

Antw. — Musschenbroek was een beroemd Nederlandsch natuurkundige, die in de 18e eeuw leefde. (Er is ook een latere geleerde van dien naam.) Musschenbroek vond (met Cunaeus) de „Leidsche flesch" uit, een werktuig, dat bij het electriseeren dienst doet. Wordt het ontladen, dan kan het aan het lichaam dat ontlad, schokken geven, zooals deze of gene wel eens zal ervaren hebben. Een „M-schok" is een electriche.

En nu een versje uit W. Bilderdijks „De twee Broeders voor Bommel." (1599.)

„Aan 't kalfsvèl deed ik eenmaal eed,
'k Gehoorzaam als dat spreekt,
Hoe smartlijk me ieder bloeddruip valt,
Die van mijn lemmer leekt.

Wat wil dat zeggen: aan 't kalfsvèl een eed doen?

Antw. — Het kalfsvèl is het vel van den trommel, die bij het leger in gebruik is, en hier, wyl de trom voorop gaat, het leger zelf beduidt. „Aan 't kalfsvèl eed doen" is: in het leger treden, in dienst gaan.

In een ander vers van denzelfden dichter lezen we:

... „schitt'rend esmerauden oog,
Waaruit een zachte vonk
Der klimmende begeerte blonk."

Wat beteekent esmerauden?

Antw. — „Esmeraud" is de Fransche vorm van ons „Smaragd," dat hier beter ware geweest. Smaragd ziet groen. Evenzoo het oog der kat.

Een vleier wordt soms een fleemkous genoemd, waarom juist fleemkous; kous heeft hiermede toch niets te maken?

Antw. — Het woord „kous" komt in uitdrukkingen als deze denklijk van een oud werkwoord, dat bluffen, pochen, ook kuchen en zeuren beduidt. Een fleemkous is dus een, die voortdurend vleit, (vergelijk babbelkous, zeurkous.)

Zoo ook wordt een krullebol een kroeskop genoemd. In Potgieters Proza (De twee zusters) lees ik: kroezenkop. Waarom juist kroes?

Antw. — Kroes beduidt eigenlijk *verward*. Kroes haar is zulk dat ineen krult. Veelal wordt „kroes" met het volgende woord tot één verbonden.

A. J. H.

WALCHEREN.

IV.

Naar het Westen.

Wet begon te regenen, toen ik uit de tram stapte; het bleef regenen den ganschen avond door; het regende des nachts en ik hoorde den wind huilen; het regende des morgens nog. Ik vreesde al, dat het een dag van thuiszitten zou worden, en ik had me juist voorgesteld dezen dag een heel stuk van Walcheren te zien. Doch nog vóór den middag begon de harde wind — storm zeiden de kranten dien dag — den regen te verdrijven, en ik nam jas en paraplu, en waagde den tocht; in elk geval wenschte ik Westkappel te zien, en dat was per stoomtram te bereiken evenals Domburg. Mocht het blijven regenen, dan zou ik toch geen doelloozen tocht doen. Doch in goed vertrouwen nam ik enkele reis naar Westkappel, en het weer was me gunstig: mijn paraplu bleef dicht en de jas droeg ik het grootste deel van den dag over den arm.

De tram bracht me door de streken, die ik gisteren had gezien en mijn laatste station was Westkappel. Daar stapte ik uit en wandelde voorbij den vuurtoren en door het dorp, dat oorspronkelijk een stad heette. Ik moest allereerst den dijk hebben, den wereldberoemden Westkappelschen zeedijk. Op het einde van de dorpsstraat staat rechts een directiegebouw; daarnaast is een houten trap van eenige treden, die ik beklim, en dan sta ik op den dijk met het oog de wijde Noordzee in, die hier geen strand heeft.

Een eigenaardige dijk, heel anders dan bijv. de Friesche zeedijken of de dijk tusschen Amsterdam en Muiderberg. Het is een dijk van kolossale breedte, aan de zeezijde zeer schuin afhellend, en die schuine afhelling is juist zijn kracht. Een gewone dijk zou het hier onmogelijk uithouden.

Er is aangaande dezen dijk een legende in omloop. Men vertelt namelijk, dat de dijk eigenlijk geen dijk is, maar slechts een versterkt duin. Een uitvoerige beschrijving van Westkappel en zijn zeedijk door den heer K. Baart geeft echter een geheel anderen kijk op den dijk, en een kaart, ongeveer het jaar 1550 geteekend door Jacobus van Deventer, maakt dien kijk nog duidelijker.

We moeten ons voorstellen, dat de duinen, die van Vlissingen af naar het Noord-Westen gaan, en de duinen van Domburg, elkander in rechte lijn ontmoeten. Daar beide duinenrijen verder naar buiten lagen, lag het ontmoetingspunt heel wat verder zeewaarts in dan het tegenwoordige Westkappel, en vormde een *kaap*, waarvan Westkappel zijn naam heeft. De bewoners noemen het

broken ziel stamelt: „Bezwijkt ook mijn vleesch en mijn hart, dan blijft God de rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid," ook dan nog beproeft Hij ons, niet omdat Hij, de Kenner der harten, aan ons twijfelde, maar opdat ook wij zelven tot het bewustzijn zouden komen, dat Hij ons liever is „dan dezen;" opdat we ook voor onszelf tot de zekerheid zouden geraken, dat Zijn heilige wil ons boven alles gaat en geldt. Ongeveer zoo, als de onderwijzer zijn leerlingen proeven doet maken over hetgeen hij hun leerde, niet omdat hijzelf aan hen twijfelt, maar opdat, wat zij geleerd hebben, hun eigendom worde voor het leven. Zóó vormt Hij hen voor het hemelleven, waar hun wil geheel verslonden worden zal in Zijn wil, en dat juist zal hun zaligheid zijn.

Lezer van „Timotheüs!" Wil het onthouden, dat ik u een gewone, een alledaagsche geschiedenis verhaalde. O, wees ook in het gewone leven alle dagen op uw hoede! Leer Hem danken voor het edele en schoone, dat Hij u gaf, danken ook daarvoor, als Hij het u ontnemt, en, waar Zijn gave u het zelfonderzoek deed verliezen, laat het verlies u tot uzelf doen inkeeren! Dáár kunt ge het „waarom?" en het „waartoe?" vinden. Het „waarom" of u uw schat ontnomen werd, — misschien om u van de verzoeking te bevrijden; het „waartoe" of u uw schat ontnomen werd, — misschien om u te sterken in blijde onderwerping aan den wil van uw God, om u aan Hem te gewennen, ook bij de pijn, die Zijn hand u doet lijden, waar zij slaat en scheurt; maar zeker om u te heiligen, om u in den nieuwen mensch te doen wandelen. Totdat de morgen der eeuwigheid zijn stralen breekt in den traan van de laatste beproeving, en elke verzoeking een einde zal genomen hebben!

P. J. K.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Tachtig. — Vallig. — Analytisch. — Litteeken. — Sas. —
Boven Jan. — Elf oogen. — Bal. — Naarstig. —
Staring. — Spreuk. — Au.

Van X. te Y. ontvingen we eenige vragen, die we in wat gewijzigden vorm opnemen.

Van waar de *t* in *tachtig*?

Antw. — Lettend op de andere getallen, zou men *achtig* verwachten, gelijk dan ook werkelijk de *t* in aanverwante talen ontbreekt. Recht opgehelderd is de herkomst van deze *t*, die ook nog wel in *negentig* gehoord wordt, niet. Wat wij weten is, dat bij de Germanen de getallen van zeventig tot honderdtwintig anders werden gevormd dan de lagere. Wellicht is zoo ook de scherpe uitspraak van zeventig te verklaren. In de oudere taal staat vóór deze getallen het voorvoegsel *hund* of *ant* en de *t* is daarvan een overblijfsel.

Wat beduidt *vallig* in *angstvallig*?

Antw. — Het woord „vallen" heeft in onze taal vaak de beteekenis van „zijn," bijv.: Iemand lastig vallen; hij valt nog al driftig; de vruchten vallen dit jaar klein, enz. 't Is duidelijk, als men let op de afleiding van *vallig* uit *vallen*, dat *angstvallig* beduidt: geneigd om angstig te zijn.

Wat is een analytisch verslag?

Antw. — Zulk een, waarbij het verhandelde niet in het algemeen, maar in onderdeelen en vaak met opmerkingen, die oorzaken aanwijzen, wordt weergegeven.

Enkele vragen van M. te C. luiden:

Als men een wond gehad heeft, die weer genezen is, zegt men: het is nog een groot *litteeken*. Waarom *litteeken* en geen *wondteeken*?

Antw. — Dit oude woord is eigenlijk „lijkteeken", d. i. lichaamsteeken of kenteeken. Het oude woord *lik*, dat wij nog hebben in *lijk*, beduidt het lichaam. Een lijkteeken of litteeken is dus een teeken in het vleesch, nl. van een wond.

Wat beteekent de uitdrukking: Geven van *Sas* en *Bloed*? Bedoeld wordt geven van armoede, maar waarom *Sas*?

Antw. — *Sas* in dezen zin is hetzelfde als *zeis*, mes of zwaard. Naar zulk een „*sas*" heette een deel onzer voorouders Sassen of Saksen. (Men denke aan Sassenheim, d. i. woning der Saksen.) De uitdrukking wil dus zeggen, datgene geven, wat met zwaard en bloed is verworven, en daarom slechts zeer noode en alleen in het uiterste geval wordt afgestaan.

„Een halven stuiver boven Jan?" Wat wil dit zeggen?

Antw. — „Jan" is hier, als meer in onze taal, elk mensch in onze omgeving, gelijk in uitdrukkingen als „Jan" voor knecht, Jan Salie, Jan Hen, lange Jan, de Jan-tjes, enz. De geheele uitdrukking wil dus zeggen: nog altijd iets, zij 't ook niet veel, op anderen vóór hebben.

„Het is bij A. of B. elf oogen." Hoe komt men aan die uitdrukking, en wat beteekent het?

Antw. — Deze uitdrukking, die nog maar hoogst zelden voorkomt, is ontleend aan het spelen met dobbelsteenen. Werpt men zóó, dat van beide steenen de zes oogen komen boven te liggen, (dubbele zes,) dan zijn beide geheel gelijk. Scheelt het echter één, zijn er dus *elf* oogen, dan is de gelijkheid wel groot, maar toch niet volkomen. Het gezegde beduidt alzoo: Het is nagenoeg hetzelfde; er is bijna geen onderscheid.

Een lange lijst van vragen zendt S. P. V. te H. Behandelen we er al aanstonds eenige van:

Heeft *bal* in *ballast*, *baldadig*, *balsturig* steeds dezelfde beteekenis?

Antw. — *Bal* in „ballast" heeft denkelijk met de andere woorden niets gemeen, en is het overoude Keltische woord voor „zand." Ballast is dus zandlading, lading om te vullen bij gebrek aan beters.

In „baldadig" hebben wij weer met een andere „bal" te doen. (Wel onderscheidt men thans „baldadig" van „balddadig," maar het is één woord.) Dit beduidt „slecht," „verderfelijk."

„Bal" in „baloorig" en „balsturig" beteekent: „doof voor," „verdoofd." Wie baloorig is, hoort, luistert niet. Wie balsturig is, luistert niet naar besturing.

Is *naarstig* evenzoo te verklaren als *noest*, (in oest, oogst) *nijver* (in ijver)?

Antw. — Vermoedelijk ja. „Naarstig" komt van „ernst" met voorgevoegde *n*, gelijk meer plaats vindt. (Zie de gegeven voorbeelden.) 't Beduidt dus: met ernst, standvastig.

Bij *Staring* in z'n gedicht „Het Stoomtuig," lees ik:
„Gebied het, Nederland, en, zeewaart afgedleden,
Ruimt slibbe en zand den weg,
waarlangs uw vloedden gaan."

Hoe dien zin te verklaren? Wat is het onderwerp?

Antw. — De zin wordt duidelijk door woordverplaatsing. „Gebied dat, o Nederland; dan zal slib en zand, naar zee afgevoerd, den weg ruimen (d. i. vrijlaten) voor uwe wateren." „Slib en zand" is het onderwerp van het tweede gedeelte.

't Verschil tusschen een *spreuk* en een *spreekwoord*?

Antw. — Een spreuk is een bondig gezegde, waarin een waarheid of een wijze les is vervat; 't kan ook een kort,

zinrijk opschrift zijn. De spreuk in eerstgenoemden zin is meer Oostersch dan Westersch.

Een spreekwoord is een kort gezegde waarin levenswijsheid of ervaring zich uitent. Van de spreuk onderscheidt het zich, door minder lengte, en vooral doordat het algemeen bij een volk in gebruik is.

P. H. te H. schrijft: Op onze reciteerclub „Nut en Genoegen," hadden we verschil over de uitspraak van de *au* in auto, automobiel, autoline, autocraat, enz. Ik beweerde, dat die *au* moest worden uitgesproken als *o*; mijn vriend beweerde het tegendeel, n.l., dat we die *au* ook als *au* moesten lezen. Beiden hielden we onze meening vast, omdat we beiden verkondigden, wat we geleerd hadden, en elkaar niet konden overtuigen. Zou u ons nu de ware uitspraak eens willen mededeelen in uw Blad, en daarbij de betekenis van 't woord automobiel; auto = zelf, maar verder?

Antw. — 't Blijkt hieruit alweer, hoe vaak de dwaze gewoonte van ons volk om vreemde volken na te praten, tot allerlei vragen noopt, die voor 't meerendeel niet noodig waren, als de Nederlanders eens eindelijk begrepen, dat zij een *eigen* taal hebben.

We hebben vele woorden met „au" van *vreemden* oorsprong. (Wel te onderscheiden van het *au* in Nederlandsche woorden als *dauw*, *blauw*.) Zoo b.v. de boven aangehaalde; voorts autoriteit, auteur, auctie, enz. Die woorden zijn *door ons* meestal ontleend aan het Fransch, dat ze vaak weer haalde uit het Latijn en het Grieksch. Voor 't grootste deel zijn ze daarbij in spelling *vernederlandscht* en ook in *uitspraak*. Men zegt niet: *oteur*, *ooksie*, *otoriteit*. (De Fransche uitspraak zou voor *au* eischen *o*; 't Latijn niet.) Daar nu de woorden, door onzen inzender aangegeven, meer tot de ingedragen vreemdelingen, de bijwoners behooren, krijgen ze ook de gewone behandeling; men leze dus *au* niet als *o*, maar als *au* in *dauw*, enz.

Wat de betekenis betreft: „mobile" komt van een stam, die aanduidt *beweging*. Een automobiel is dus een voertuig, dat uit zichzelf beweegt, de beweegkracht in zich heeft.

A. J. H.

Ⓜ van de zeevaart nog iets te zien, begeef ik me thans nog naar Vlissingen, ook een goed uur van Middelburg. „Je zou niet zeggen, dat je hier op een eiland zit," zeiden mijn vrienden den eersten dag. Doch toen ik Walcheren bekeken had, was ik het niet met hen eens. Midden op het eiland staande, ziet men het tot zijn uiterste deelen, althans dat gedeelte, dat ten Westen van het kanaal ligt; over den dijk van het kanaal ziet men niet heen. Men ziet de duinen van Zoutelande en Domburg, den vuurtoren van Westkappel en den Abdijtoren van Middelburg, de groote kerk van Veere en den rook, die Vlissingen aanwijst. Rook verwachtte ik dus te zullen zien in Vlissingen, van fabrieken of van schepen, dat wist ik nog niet. Helaas, het grootste deel van den rook was fabrieksrook.

Ditmaal deed ik den tocht per stoomtram; ik had de beide wegen reeds voor een goed deel bewandeld, toen ik naar Souburg ging. Ik reed echter niet door tot de stad, maar stapte eerder uit. Ik wenschte namelijk te

beginnen bij de buitenhaven, en die bevindt zich wel tien minuten ten Westen van de stad. Ik wandelde dus naar het fraaie station en vlak daarachter vond ik de ruime en diepe buitenhaven, waar aan het havenkantoor op groote wijzerplaten ebbe en vloed van de Schelde wordt aangewezen. Helaas! ik zag geen enkel schip binnenkomen of vertrekken; alleen lagen er enkele in rustige rust. Tusschen de buitenhaven en de stad zijn de groote havenbekkens aangelegd, die een kapitale vloot kunnen herbergen, doch de schepen willen niet komen; ik zag er maar weinige. De Schelde is te goed bevaarbaar tot Antwerpen; was de Schelde minder diep, dan zou Vlissingen voor Antwerpen zijn, wat Cuxhafen is voor Hamburg en St. Nazaire voor Nantes; thans blijft Vlissingen een haven zonder achterland. Een drukke handelsstad is het trouwens nooit geweest; in den ouden tijd gold het spreekwoord, dat van de drie Vlissingers twee kapers waren. Voor een deel althans leefde men er van de kaapvaart, die in den tijd der Watergeuzen volstrekt niet als kwaad werd beschouwd, zelfs al werd ze uitgeoefend niet tegen vijanden, maar tegen bevriende mogendheden. Dat is dan ook één der redenen geweest, waarom Vlissingen zoo vooraan stond in den strijd tegen Alva; de inwoners waren aan te veel vrijheid gewend, om zich te kunnen schikken naar tirannie. De handelaars van Middelburg en van Amsterdam hebben langer gearzeld, eer ze de Spaansche zijde verlieten. Toch was Vlissingen ook een handelsstad; ik behoef slechts te herinneren aan de alom bekende reeders Lampsens, op wier schepen De Ruyter het varen leerde en het strijden tegen de kapers van Duinkerken of van Barbarije.

Naar Vlissingen gaan en geen watertochtje doen, dat gaat niet; Vlissingen is immers thans Veere in 't groot; het is een plaats van overvaren. Naar Terneuzen en naar Breskens is geregelde dienst, en bovendien is Vlissingen belangrijk door het veer naar Engeland. De overtocht van Calais naar Dover is wel korter, maar door den hevigen golfslag van het Kanaal tevens meer onaangenaam; daarom geven de meeste reizigers de voorkeur aan de lijn Vlissingen-Queensborough.

Zoover ging ik niet, maar toch voer ik. Havenbootjes brengen u van bij het station met snelle vaart de havens door tot midden in de stad, en ge betaalt maar vijf cents; pennybootjes zegt men hier in de stad, die naar Engeland ziet.

In de stad gekomen richtte ik mijn weg aanstonds weer naar den zee kant. Ik bemerkte, dat Vlissingen bezig is zijn oude havens op te ruimen; een was al gedempt en met een andere was men zoo goed als klaar. Slechts twee blijven open, de visschershaven ten gerieve van de Vlissingische en Arnemuidische visschers, welke laatste immers zelf geen haven meer hebben, maar toch niet kunnen besluiten om te verhuizen; en de Marinehaven, die ik straks nog zien zou. Eerst echter zocht ik De Ruyter op, Vlissingens grooten zoon. Ja juist, daar behoorde hij te staan, en zóó. Toen hij als knaap aan den zee kant speelde, was hier de haven, en toen heeft zijn verlangende blik niet gestaard naar den overkant op een klein uur afstands, maar rechtuit, de zee in, de geheimzinnige, de aanlokkende, ook al mocht ze bruisen en schuimen en hoog opslaan tegen den wal, zooals ze het thans soms doen kan tegen den boulevard. Zoo hevig zag ik het niet, al moest ik weer mijn hoed het vluchten beletten. 't Is ook thans nog een genot, hier de Schelde af te zien, en te staren naar visschersschuiten en stoombooten, dansende of ploegende over de golven. Ze zijn er altijd en in grooten getale, want Antwerpen heeft ongeveer evenveel scheepvaart als Rotterdam, en al die schepen varen hier voorbij. Geen wonder, dat hier rechts op den boulevard het Belgische en het Nederlandsche loodswezen broederlijk naast elkander wonen.

Op den boulevard... Vlissingen heeft zijn hoogen en breeden Noordzeeboulevard, die thans Boulevard De Ruyter heet en een kostelijke wandeling biedt, ten minste zoolang het oog links ziet over de zee en naar het strand, dat

LETTEREN EN TAAL.

V R A G E N B U S .

De Maagd. — „Artis.” — Penelope. — Attisch zout. —
Tragisch. — Uitzondering. — Realistisch. —
J. de Liefde. — Aangebrand. — Kriek.

M. te C. verraste ons weer met velerlei. Een deel zij alvast behandeld.

1. Onlangs hoorde ik een mijner kennissen, over Amsterdam sprekende, zeggen van den Dam, dat er was:

„Een koningspaleis zonder koning.” „Een bisschoppaleis zonder bisschop.” „Een kathedraal zonder toren.” „Een Maagd zonder vrijer.”

De drie eerste zijn vrij duidelijk, maar wat beteekent het laatste?

Antw. — De „Maagd” is de Nederlandsche Maagd, die op den Dam prijkt op het gedenkteeken van den Belgischen oorlog in 1830—31, dat daar staat. Een vrijer is er natuurlijk niet bij, wordende zulke maagden niet ten huwelijk gegeven!

2. De diergaarde te Amsterdam heet „Natura artis magistra,” wat beteekent dit? en waarom wordt zij in den regel alleen „Artis” genoemd?

Antw. — *N. A. M.* beduidt: De natuur gaat boven de kunst. Dat men den dierentuin „Artis” noemt, is een domheid der Amsterdammers. Want „Artis” duidt juist *kunst* aan en om die is het hier *niet* te doen. Maar — niet ieder kent Latijn.

3. Wat wil het zeggen, als er van iemands arbeid gezegd wordt: „Het is een Penelope’s arbeid”?

Antw. — Nu een 3000 jaar geleden regeerde over het eiland Ithaka (nu Theaki) op de Westkust van Griekenland, een koning, die Ulysses heette, en zijn vrouw Penelope. De man was heel slim, de vrouw heel braaf. Doch hij ging mee in den Trojaanschen oorlog en bleef met alles en alles 20 jaar uit. Intusschen daagden vele minnaars op, ruim acht dozijn, die Penelope of liever haar rijk begeerden. Doch zij bleef haar man trouw, ook toen er rechtsvermoeden van overlijden bestond, en wees al de vrijers af. Drongen zij echter op een keus aan, dan vroeg zij uitstel, tot zij een kleed, dat zij onder handen had, zou hebben afgeweven. 's Nachts evenwel haalde zij het bij dag gewevene weer uit. Zoo beduidt dan „Penelope’s arbeid” een werk, dat toch niet vordert, dat nutteloos is.

Wat het verdere betreft, toen Ulysses terugkwam en zijn paleis vol vrijers vond, wierp hij deze alle deuren en vensters uit, en zocht toen zijn vrouw op, die al met de koffie op hem zat te wachten! Daarna zijn ze niet meer gescheiden.

4. Ik las in een courant: Het Attisch zout was in het laatste stuk van den gevierden schrijver niet vergeten. Wat is Attisch zout?

Antw. — *Attica* was de naam van een Oud-Griekschen staat, waarin Athene lag. De Atheners waren een geestig volk, en de uitingen van hun vernuft, de geestigheid van spreken en schrijven heetten Attisch zout. Deze naam wordt nog gebruikt om hetzelfde in onzen tijd aan te duiden. Van alle zouten is dit wel het duurste, want het is voor geen goud te koop.

D. S. schrijft:

Onlangs las ik, dat de woorden *tragedie* en *tragisch* afgeleid zijn van het Grieksche *tragos*. Maar hoe kan dit zijn, daar *tragos* volgens het woordenboek *geit* beteekent?

Antw. — Dit kan zeer goed. *Tragedie* (treurspel) b.v. is gevormd uit *tragos* (geit) en *ode* (zang). Oorspronkelijk duidde „tragedie” aan een feest ter eere van Bacchus, waarbij onder *zang* en *dans* een *geit* werd geofferd.

De beteekenis van het spreekwoord: „Uitzonderingen bevestigen den regel,” klinkt mij altijd ongerijmd. Zoudt u mij hiervan ook een verklaring willen geven? N.

Antw. — Er is een *regel* in onze taal, dat de 3e persoon enk. van den teg. tijd der werkwoorden uitgaat op *t*. Zoo: bij *komt, loopt, meldt*, enz.

Doch bij: hij *kan, wil, is*, is het *niet* zoo; vinden we *n, l, s*. Dat zijn dus *uitzonderingen* op den regel.

Kon nu een w.w. in den 3en pers. enk. teg. tijd op alle letters in het A B C of op vele uitgaan, dan ware er geen regel, en zouden *kan, wil, is* dus geen uitzonderingen zijn. Dat zij het wel zijn, d. i. van het gewone afwijken, bewijst dat dit zoo *is*, dat de regel bestaat.

Het spreekwoord is dus niet zoo ongerijmd, al wordt er wel eens mee gegoocheld.

De tweede reeks vragen van den heer S. P. V. te H. bevat:

Kunnen we schetsen, als b.v. uit de „Camera Obscura,” die toch naar 't leven en naar de werkelijkheid of realiteit geteekend zijn, wel rangschikken onder „realistische” kunst? Is Beets dan in dit opzicht een realistisch schrijver?

Antw. — Zeer zeker *niet*. Men moet in bepaalde gevallen niet op den klank der woorden afgaan. „Liberaal” b.v. beduidt o.a. „ruimhartig,” „mild.” Toch behoort, wie dat is, daarom nog volstrekt niet tot de „liberale” partij. Zoo ook hier. Het „realisme” duidt in de letterkunde een richting aan, uit Frankrijk opgekomen, die de dingen wil voorstellen en beschrijven, zooals wij ze zien, het leven gelijk het is, alleen vragende naar het werkelijke, niet naar de eischen van kunst en schoonheid. Ook voor de hoogere, geestelijke drijfkrachten heeft deze richting oog noch geloof. Bij voorkeur richt zij zich op het niet schoone, het lage, datgene waarin juist het verkeerde, zondige, ontuchtige van den mensch zich openbaart; zij gelooft trouwens aan zonde als zoodanig niet. En daar wij nu toch in een door de zonde bedorven wereld wonen, begrijpt men hoe het realisme, alles naar de natuur willende beschrijven, telkens in allerlei poelen en moerassen van zedelijk kwaad en bederf rondwaden moet. Men wordt er niet beter, maar slechter, niet vroolijker, maar somberder van.

Wat Beets betreft is, voor wie hem kent, in het bovenstaande het antwoord reeds gegeven.

Antw. aan N. W. — Wijlen Ds. J. de Liefde heeft zóóveel geschreven, dat het kwalijk gaat, het al hier op te sommen. Wel kunnen we zekere indeeling geven.

Vooreerst een reeks uitnemende Christelijke *Schoolboeken*, de eerste in ons land. Ze zijn eenige jaren geleden voor het grootste deel, allen saam, in acht deeltjes opnieuw uitgegeven, en ook nu weer reeds vaak herdrukt, als „de Schoolvriend.”

Voor de school gaf hij tevens de vele bekende liederen met muziek, alsook zijn Vaderlandsche Geschiedenis, mede thans nieuw uitgegeven. Voorts „Christelijke Denkleer.”

Voor ouderen bestemd is zijn „Algemeene Geschiedenis” en zijn Voorlezingen over de Omwenteling.

Zijn verhalen, 't zij voor jongeren of ouderen, zijn vele en zeer gezocht. Naast de vele voor de jeugd noemen wij de „Diligence,” „de Schipbreukeling,” „de Deserteur,” de Plaatsvervanger,” „Nathan,” Schetsen,” enz.

Op godgeleerd gebied gaf hij Leerredenen en tal van stukken van leerstelligen aard, veelal ter verdediging zijner gevoelens.

Strijdschriften, vlugschriften, enz., leverde hij vele. Ten deele vindt men zijn werk in twee tijdschriften, die hij bestuurde: „Timotheüs,” voor de jeugd, en het „Volksmagazijn,” voor het algemeen. Verder gaf hij nog almanakken, en zeer schoone liederen. Van het vele, dat hij in het Engelsch schreef, is een deel vertaald. Hij zelf bracht ook enkele boeken uit vreemde talen over.

Van Ch. S. R. te H. kwam dit: Dikwijls hoor ik hier (Z.-O. Geld.) zeggen, als men iets eet of drinkt dat aangebrand is, dat men dan „goed kan zingen." Dat het ook maar eenigen invloed zou hebben op de stem, kan ik mij niet voorstellen.

Kan *zangerig* ook dezelfde beteekenis hebben als aangebrand, want ik hoor ook wel eens: Het eten is zangerig, terwijl men dan aangebrand bedoelt.

Antw. — De hier eerst gegeven uitdrukking (in Holland onbekend) is een der vele, in scherts gebezigde, die het tegenovergestelde bedoelen, zooals: „Je bent een licht" tot een domoor of „een beste jongen" voor een deugniet. Aangebrand eten is vochtloos, geeft een droge keel, waarmee men juist *niet* goed zingen kan.

Wat *zangerig* betreft, dat is een verkeerde uitspraak van *zengerig*; *zengen* is schroeien, aanbranden.

Tusschenbeiden, zoo vraagt N. N., hoorde ik wel eens zeggen: „'t Is kriek, met een betrokken lucht." Het is, geloof ik, spot, maar wat kan het beteekenen?

Antw. — Het woord „kriek" is blijkbaar een verbastering van „kritiek," in den zin van dreigend, onheilspellend, angstwekkend, ernstig, b.v.: een kritiek geval of toestand. De geheele uitdrukking wil dus zeggen: Het weer voorspelt weinig goeds; het ziet er leelijk voor ons uit.

De uitdrukking wordt gebezigd in spot, van iemand, die overdreven bezwaren oppert, de zaken te donker inzielt.

P. P. De regel uit Faust: „Dem Helfer half der Helfer droben" wil zeggen: De Helper daarboven (God) hielp den helper. (Dr. Faust, die den menschen goed deed.)

A. J. H.

VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN.

Waarom, vraagt X., is een hoefijzer een teeken van geluk?

Antw. — Dit hangt samen met het bijgeloof onzer heidensche Germaansche voorouders. Het hoefijzer behoort bij het achtpootig paard van den god Wodan, die tegen de jaarswisseling de aardbewoners bezocht, en den goeden geluk bracht. Hij leeft nog voort in onzen St. Nicolaas.

Waarom, vraagt W., wordt Berlijn soms de strooizandkoker van het Deutsche rijk genoemd?

Antw. — Omdat het in een zandige vlakte ligt. Een zandkoker behoorde vroeger bij den inktkoker. Men strooide zand op het geschrevene, opdat het niet vlekken zou. Thans gebruiken we vloeipapier.

In een van uw boeken, zoo vraagt dezelfde, komt iemand voor, die door spotters „de bliken dominé" wordt genoemd. Wat beduidt die naam eigenlijk?

Antw. — Wat van blik is, pan of bord, is, vergeleken met voorwerpen van ander metaal, teer, zwak, en kan weinig velen. „Een bliken pannetje" is zelfs een uitdrukking voor een zeer zwak mensch. „Blik" is eigenlijk geen echt metaal; zoo ook is „een bliken dominé" geen echte.

Met twee vragen van G. B. sluiten we voor ditmaal. De eerste luidt:

Vond men in den tweeden tempel te Jeruzalem ook de Ark des Verbonds, of was die naar Babel gevoerd?

Antw. — Wat er bij de verwoesting van Jeruzalem door Nebukadnezar met de Ark gebeurd is, weet men niet. Zeker is, dat zij niet behoorde tot de kostbare voorwerpen, die aan de Joden werden meegegeven, toen Kores in 536 hun toestond naar Kanaän terug te keeren en den tempel te herbouwen. In dien tweeden tempel was geen Ark. Het was deze tempel, die, vergroot en verfraaid, in 70 na Christus door de Romeinen werd verwoest. Dit geschiedde, toen Titus aanvoerder was van het Romeinsche leger. Op den triomfboog te Rome, die nog bestaat, en zijn zegepraalenden intocht na den veldtocht in Judéa voorstelt, vindt men de tafel der toonbrooden, de gouden kandelaars, enz., afgebeeld. Maar de Ark ontbreekt.

De tweede vraag is:

Was het Hoogepriesterschap in Israël onder het Nieuwe Verbond anders geworden dan vroeger? De Schrift leert ons toch, dat het niet meer erfelijk was en dit was het vroeger wel.

Antw. — Hoogepriesters uit het geslacht van Aäron, die hun ambt bekleedden voor hun leven, hebben de Joden gehad ongeveer tot op de komst van Christus. Hoogepriesters vóór de Ballingschap zijn welbekend; na de Ballingschap lezen wij o. a. van den Hoogepriester Josua. De Maccabeesche vorsten (160—60 v. C.), die tevens Hoogepriesters waren, stamden uit een zijlijn van Aäron, doch toen de Maccabeën waren uitgeroeid, hield het erfelijk Hoogepriesterschap in het oude geslacht op. Opmerkelijk is, dat dit juist geschiedde, toen weldra de groote Hoogepriester kwam: Christus.

Na diens geboorte tot den ondergang des Staats toe kwamen de hoogepriesters voort uit ettelijke aanzienlijke geslachten, die de Schrift gezamenlijk aanduidt als „het hoogepriesterlijk geslacht." Gemeenlijk om het jaar trad zulk een hoogepriester af, en zoo wordt het verklaarbaar, dat er in het geheel bijna 90 hoogepriesters zijn geweest. Van welk gehalte deze laatste hoogepriesters waren, bewijzen o. a. Annas en Kajafas.

Hoe moet men het laatste vers van Jes. 1 verstaan? Wie is de sterke en zijn werkmeester? D. G.

Antw. — We lezen in Jes. 1 : 81: „En de sterke zal wezen tot grof vlas, en zijn werkmeester tot een vonk, en zij zullen beiden te zamen branden en er zal geen uitblusscher wezen." En dit *kan* ook de beteekenis zijn, doch vele voortreffelijke Bijbelvertalers en uitleggers verstaan het anders.

Neemt men den tekst der Statenvertaling, dan is „de sterke" de afgod, die door „den werkmeester," d. i. den mensch, zou verbrand worden. Toch een afgod wordt in de Schrift en vooral bij Jesaja, nooit als sterk, maar als machteloos en nietig beschouwd. En 't is kwalijk te verwachten, dat de afvalligen hun eigen goden zouden verbranden.

Veel aannemelijker is de vertaling: De welvarende of vermogende zal tot vlas worden en zijn werk tot een vonk. D. i.: De afgod zal den dienaar ten vloek en verderf worden, gelijk de vonk het vlas verteert. De zonde straft den zondaar. Het vorige vers wijst reeds op uitgedroogde, verdorde bosschen, waar men vroeger afgoderij pleegde; een vonk was dus voldoende, om ze in vlam te zetten.

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

(Men sluite bij zijn vragen voor deze rubriek een 5 cts. postzegel in.)

„Mei." — Esperanto. — „Spekkie."

Gaarne zou ik, zegt H. S. te D. H., uw oordeel lezen over het gedicht „Mei" van Herman Gorter, en tevens weten, wat Gorter zeggen wil met dat gedicht, wat hij er mee bedoelt.

Antw. — Op deze vraag is het moeilijk een afdoend antwoord te geven. Van Eeden, Gorters geestverwant, zegt, dat een weergeven van de „Mei" even onmogelijk is als een stuk van Beethoven in andere klanken over te zetten. En het geheele pleidooi, dat hij laat volgen, met al de opmerkingen en inlichtingen, bewijst wel, dat hij gevoelt, hoe velen met dit gewrocht geen raad zullen weten.

Of ook Van Eeden „Mei" geheel vat, of de schrijver zelf zijn werk zou kunnen uitleggen?

Dit laatste schijnt misschien wel een dwaze vraag. Toch geen geheel ongegronde. Lang geleden verzekerde mij een Duitsch geleerde, dat Goethe zelf het tweede deel van zijn „Faust" niet kon verklaren.

„Mei" verplaatst ons in de oud-Noordsche fabelleer, of liever speelt daarin. De Mei, vergankelijk schoon, wil huwen met den blinden god Balder, die hier de wereldziel moet beduiden. Hij uit zich 't meest rechtstreeks in de muziek. Mei is verliefd op al wat de zinnen in de schepping bekoort. Maar dat stoffelijke is niet te verewigen. Balder wijst het huwelijk af. De dichter schijnt een ideaal van schoonheid in de stoffelijke wereld te hebben willen weergeven, maar de taal bleek hem daartoe onvoldoende. Er is weemoed in dit gedicht, en de dood van Mei zegt veel. De eeuwigheid woont in het zichtbare, hoe heerlijk ook, niet.

Wil men een strekking aan dit stuk verbinden, dan kan het wellicht zijn een streven om het Marxistisch socialisme voor meer ontwikkelden smakelijk te maken.

Eerlijk gezegd verliest niemand er veel bij, als hij Gorters „Mei" ongelezen laat. Ongetwijfeld zijn er schoone dichtertelijke gedeelten in, mooie plaatsen, zangerige regels en verzen, maar daartegenover staat ook veel onachtzaam, veel bombast en niets zeggende woordenpraal en geschetter. Daarbij vindt men hier datzelfde gebrek aan smaak, aan gehoor voor welluidendheid, voor rijm en maat, dat de meeste gedichten der „Nieuwe Gidsers" ontsiert. Er is iets stootends en onbeholpens in, iets, dat grof en „revolutionair" klinkt, 't welk met alle schoonheid strijdt, maar dat nu gelukkig al weer „uit de mode" raakt, „verouderd."

E. D. te G. vraagt: Is het leeren van de wereldtaal Esperanto in strijd met den Bijbel, waar (lees *daar*) God juist door de Babylonische spraakverwarring het spreken van verschillende talen gaf?

Antw. — Het Esperanto bedoelt niet andere talen te verdringen, maar eenvoudig *hulptaal* te zijn, het algemeen verkeer en wisselen van gedachten mogelijk te maken, ook tusschen hen, die elkaars taal niet verstaan. De niet geringe moeite van het leeren van verschillende vreemde talen wint het velen uit. Wat oudtijds het Latijn was voor de geleerden, wil Esperanto zijn voor allen. Met de Schrift is *dit* geenszins in strijd. Elk behoudt *zijn* taal.

K. J. L. V. te H. vraagt: Ik hoor wel eens zeggen, „Dit is geen spekkie voor je bekkie." Waaraan zou dit gezegde zijn ontstaan te danken hebben? Ook wordt wel eens als

bijnaam het woord „Spekkie" gebruikt. Houdt dit daarmee verband, en wordt dit woord gespeld met *i* of *ie* aan het einde?

Antw. — Deze uitdrukking wil zeggen: Dit past voor u niet, dit gaat uw neus voorbij, dit is voor u niet bestemd. „Bek" voor „mond" was vroeger niet ongebruikelijk, en spek als nu nog, een algemeen voedingsmiddel. „Spekkie" als bijnaam heeft hiermee niet te maken, maar dagteekent nog uit den Spaanschen tijd. „Spekken" was een — nog niet opgehelderde — scheldnaam voor de Spanjolen, en 't woord is blijkbaar nog niet vergeten. Het dient met *ie* geschreven, want de *i* is de wisselletter van de *j* in het eigenlijke verkleinwoord „spekje." Nog vaak hoort men *boekie*, *koppie* voor *boekje*, *kopje*, enz.

A. J. H.

LENTE IN FLORENCE.

De poëzie is overal,
Waar schoonheid woont en gloed,
Langs berg en meer, in woud en dal,
In 't diepste van 't gemoed;
Zij glimlacht aan d'azuren boog,
Zij suist in d'avondwind,
Zij heeft een spiegel in elk oog,
Dat waarheid zoekt en mint.

Zóó zingt Estella Hertzveld, en zij zingt schoon en waar, ook waar zij vervolgt:

Natuur, aan uw boezem is dichtvuur, is leven,
Het zij gij de lokken met groen hebt doorweven,
Of rust onder 't sneeuwkleed, hoe lieflijk zijt gij!
Het zij gij de boerenhut siert met den wingerd,
Het zij gij den vuurberg met ranken omslingert:
't Zij stout of bevallig — alom poëzij!

Zeker, schoon moet zij zijn, de oude hoofdstad der Etruskers, de bloem aan de Arno, reeds in haar gewone getijden door de Italianen *la bella* geheeten, de bloem bij het ontluiken, den dauwdrop nog in het hart van de kelk. Ja, ze was schoon onder de Medicis en de Sforza's, en zij haar de hertogelijke kroon van de slapen genomen, wat nood, Dante Allighieri had ze immers met onverwelkte lauweren gekroond en . . . nog is ze schoon!

En toch, wij benijden haar noch haar zuidelijken hemel, noch haar vruchtbaren en weelderigen schoot. We kunnen niet aan de kunstlievende Medicis denken, of het beeld van den door het vuur verteerden hervormer Michaël Savanorola rijst ons voor den geest; we kunnen over haar dichtervorsten niet spreken, of de zedeloze tooneelen van een Boccaccio komen voor onzen geest; we kunnen haar bloementooi niet bewonderen, of we herinneren ons, dat ook hier het schoone op een gistenden bodem trilt en schokt; en zelfs, als we haar geschiedenis kennen, huiveren we voor haar schoonheid, van haar lentekleur bovenal, als voor die eener giftmengster, en onwillekeurig dringen zich de woorden des profeten aan ons op, als hij over het schoone Babel zijner dagen profeteerde: „Daal af en zit in het stof, gij, jonkvrouw, dochter van Babel! Zit op de aarde; er is geen troon meer, gij, dochter der Chaldeeën, want gij zult niet meer genoemd worden de teedere, noch de wellustige!"

Kleur en geur, een helder blauwe hemel boven, een lachend groene aarde onder zich, rijk aan gaven en schoonheid, aan natuurlijke en geestelijke talenten, zoo dingt zij

VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN.

De Vliegerbrief.

„Een redacteur van „Timotheüs” moet van alle markten thuis zijn”, schreef ons onlangs een lezeres. En hieraan werd ik herinnerd, toen een lezer een reeks vragen stelde, die niet zoo onnoozel zijn, als ze er uitzien. Ik weet tot antwoord niet beter dan 't alles saam te vatten in 't geen volgt.

Wat wij een *Vlieger* noemen heet in het Engelsch *kite*, wat beduidt zekeren vogel, dien wij wouf of kuikendief heeten. De Duitse naam voor vlieger is *Drache* d. i. draak; ook in Groningerland wordt een vlieger wel draak genoemd gelijk elders in ons land. In Frankrijk zegt men *cerf-volant* d. i. vliegend hert, waarmee de groote kever of schalebijter wordt aangeduid, die ook bij ons zoo heet.

Al deze namen wijzen op gestalten van dieren. Ook in China en Japan, waar het oplaten van vliegers zelfs door volwassenen zeer algemeen is, hebben zij den vorm van draken. De Maoris op Nieuw-Zeeland hebben vliegers in den vorm van vogels.

Het spelen met vliegers is dus wel algemeen verbreid en ook zeer oud, want het dagteekent reeds van 400 vóór Christus, toen het in Zuid-Italië werd uitgevonden.

De *puntvlieger* bestaat uit een geraamte van twee stokjes als een Latijnsch kruis aan elkaar bevestigd. Het kortste wordt gebogen en gespannen met een koord. Evenzoo verbindt een draad de vier punten. Het benedenstuk is dan een gelijkzijdige driehoek; het bovengedeelte een stomphoekige. Het geraamte wordt met papier of linnen en met allerlei versierselen beplakt. Onder aan de punt hangt de staart, meestal een koord, bezwaard met papier, en ongeveer zesmaal langer dan de vlieger zelf. Bij dezen, gelijk bij meer dingen, heeft de staart groote beteekenis. Een vlieger zonder staart duikt bij het oplaten, en komt op zijn kop te recht. Een samenstel van dun koord aan de uiteinden van het geraamte bevestigd, vormt het schaaksel, waaraan dan het lange vliegertouw wordt vastgemaakt. Het aanbrengen van zoo'n schaaksel moet met veel zorg geschieden. Hangt de vlieger er niet aan in evenwicht, dan stijgt hij niet goed op.

Vierkanten hebben den vorm, dien hun naam aanwijst. De spijltjes van het geraamte liggen dan schuin over elkander, een Andreas-kruis. *Kolders* zijn geheel rond en hebben een geraamte uit stokjes van gelijke lengte, Grieksch kruis; vierkanten en kolders zijn plat. Bij het oplaten is de vlieger vrij wel gelijk aan een vogel, die tegen den wind ingaat. Heeft hij zijn hoogtepunt bereikt, dan „staat” hij. Breekt het touw, dan gaat de vlieger „schoot.”

De vliegers zijn niet alleen een oud en daarbij algemeen bekend speeltuig, maar ook deftig. Onze geleerde landgenoot Prof. Musschenbroek heeft nu anderhalve eeuw geleden zelfs een Latijnsch werk over de theorie van het stijgen der vliegers geschreven. Zoo ook andere geleerden. Wilson nam door vliegers den warmtegraad in de bovenlucht waar. Franklin gebruikte den vlieger bij zijn proeven met de electriciteit der lucht, den bliksem. Overal is het een geliefd speeltuig, gelijk ik bij ervaring weet. Wij maakten als jongens onze vliegers zelf, en dat vergde heel wat. Vooral een „huis” of een „weesjongen” of een „schip” eischte veel. En wat hadden we een pret als bij het oplaten van vliegers een domme eigenaar met den wind meeliep! Want dit is merkwaardig bij vliegers: men moet juist *tegenwind* hebben, zullen zij opgaan. Als ik Cats was, zou ik de nutte leering daarin berijmen!

Zooals ik zei, is het gebruik van vliegers aloud, algemeen en deftig. Toch schijnt het voor ettelijke leden van onze hedendaagsche jonge jeugd al weer te min, te kinderachtig. Deze heeren oefenen zich liever in de ruwe en gevaarlijke schopperij, die voetbalspel heet.

We gaan er niet op vooruit!

A. J. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Onze lezeres M. te C. vraagt:

In een plaatselijk blaadje las ik het volgende: Telkens als de voorjaarszon in een ander teeken stond, geloofden zij aan een nieuwen wereldtijd. Bij Jezus' geboorte gebeurde het ongewone, dat de planeten Jupiter, Mercurius en Saturnus als een bijna éénvormend driegesternte, in alles overtreffenden glans, met de voorjaarszon samentroffen, en dit driegesternte heette „de Ster der Wijzen.”

Wat dit werkelijk zoo, of berust het slechts op veronderstelling?

Antw. — Daar het stukske hierboven ver van duidelijk is, merken we alleen op, dat ook volgens de sterrekundigen Jezus' geboorte door een saamtreffen van sterren, een hemelteeken is aangekondigd. Bij al het verdere zetten we een ?

Verder: Wat is Danaïdenarbeid?

Antw. — In de Grieksche fabelleer komt een koning Danaeus voor, wien voorspeld was dat een zijner schoonzons hem vermoorden zou. Daar hij nu 50 groote dochters had en zijn broer juist 50 zonen, die met alle geweld elk met een nichtje wilden trouwen, begon Danaeus voor zijn leven te vreezen. Hij ried dus zijn dochters aan in den bruiloftsnacht hun mannen te vermoorden, wat allen, op één na, ook deden. Tot hun straf zond Zeus, de oppergod, de 49 bruijomslachteressen naar de onderwereld. Daar moesten zij eeuwig water werpen in een bodemloos vat, dat nooit vol werd. „Danaïden-arbeid” is dus werk, dat nooit loonen kan.

Voorts: Hij was een echte Slavonjer; wat beteekent Slavonjer?

Antw. — Een Slavonjer of Slavoniër is een bewoner van Slavonië, in het Zuiden van het tegenwoordig Oostenrijk aan de grenzen van Servië. De oude bewoners waren zeer krijgshaftig. Vandaar dat „een echte Slavonjer” beduidt eenforsch man, die zich weet te weren.

Dan: Zijn pijp aansteken met een fidibus; wat is een fidibus?

Antw. — Een fidibus is een ineengedraaid stuk papier, dat in Duitschland veel gebruikt wordt, om als het in brand gestoken is, er de lange pijp mee aan te steken. Een lucifer is echter wel zoo makkelijk.

Dan: Als er gesproken wordt van „ons zonnestelsel,” wat wordt daarmee dan bedoeld?

Antw. — In de grenzenlooze ruimte, die wij het Heelal noemen, bevinden zich een aantal vaste sterren of zonnen. Om zulk een zon wentelen zich een aantal sterren, die van haar warmte en licht ontvangen. Een dezer zonnen is die, welke wij op vele dagen des jaars zien schijnen. Om haar draaien tal van planeten als Mercurius, Venus, de Aarde, Mars, enz. Voorts bewegen zich binnen het gebied onzer zon soms nog andere hemellichamen als manen e. a. „Ons Zonnestelsel” beduidt dus, de Zon met alle hemellichamen, die binnen haar sfeer zich bewegen.

Een andere vraag luidt: In „De Rotterdammer” van j.l. 26 Maart stond: „dat hij van Scylla op Charybdis was vervallen.” — Wat wordt hiermede bedoeld en wat beteekent het?

Antw. — Scylla is een rots, Charybdis een draaikolk in de straat van Messina bij Sicilië. Oudtijds achte men beide voor de zeevaart zeer gevaarlijk, daar wie de rots wou mijden licht in de draaikolk terecht kwam. Tegenwoordig wordt de plek niet meer als gevaarlijk beschouwd. De beteekenis is „van den wal in de sloot,” door vermindering van het eene onheil in het andere vervallen.

Dan: Wat is een serpent?

Een mijner vriendinnen vroeg mij dit, ik meende, dat het een slang of een dergelijk dier was. In een Woord- of Taalboek vond ik: boos wijf. Beteekent het dit werkelijk?

Antw. — Een serpent is letterlijk een slang, doch wordt overdrachtelijk ook wel gebruikt om een listige, booze vrouw aan te duiden. De vrouwen golden vroeger voor veelal arglistig, valsch en boosaardig. Getuige het oude vers:

Die de beste nogh sijn van de vrouwen
Sijn so boos ende fel
Als de duvel in de hel;
Daerom, wilt se niet vertrouwen!

Tegenwoordig worden natuurlijk zulke gedichten niet meer gemaakt.

Ten slotte: W. Van Arkel was een ridder met 16 kwartieren: wat wordt met kwartieren bedoeld?

Antw. — Kwartieren zijn de vakken, waarin een wapenschild kan afgedeeld zijn. *Kwartier* beduidt eigenlijk *vierde deel*, doch wordt ook gebruikt, al heeft een schild meer dan vier vakken. Daar elk vak een bijzondere beteekenis had, was een adellijk geslacht, dat 16 kwartieren voerde, doorgaans zeer oud, hoogedel of roemrijk. Het eigenlijk geslachtswapen der Van Arkels was twee roode ladders, op een veld van zilver.

Verder vraagt dezelfde: Uit een vers van P. Nieuwland:

Wie blijft in 'taanzien van Diaan,
Daar niets zijn gloed kan dooven,
Met onverwrikbren luister staan?

Waarom wordt de Maan „Diaan” genoemd?

Antw. — Diana bij de Romeinen, dezelfde als Artemis bij de Grieken, was oorspronkelijk de godin der maan. Zij komt ook voor als godin van de jacht. (Daar de maan destijds zeer geregeld liep en dus weinig zorg eischte, kon Diana er gemakkelijk nog een tweede betrekking bij waarnemen!)

Op nog een vraag van dezelfde, wat *Utopieën* zijn, en wat een *Vaudeville* is, dit:

Antw. — Ruim drie eeuwen geleden schreef Thomas Morus, kanselier van Engeland, een boek, waarin hij een denkbeeldigen staat schetste, waarin alles onverbetterlijk toeging. Deze staat heette, naar het Grieksch, Utopia. d. i. Nergensland of Geenland. Vandaar noemt men hersenschimmen, niet te verwezenlijke plannen, Utopieën.

Een Vaudeville is een kort blijspel, uit zang en gesprek bestaande, hetwelk bedoelt de toeschouwers te vermaken.

In zake de *t* in *tachtig* merkt de heer A. L., de welbekende schrijver in „Timotheüs”, het volgende op:

Mag ik in woorduitlegkunde van u verschillen? Het betreft de *t* van *tachtig*.

Veertien wordt uitgesproken met een *v*, veertig met *f*. Evenzoo vijftien en vijftig; zestien met *z*, zestig met *s*, en eveneens zeventien en zeventig, gelijk u opmerkt.

Ik denk, dat we deze uitspraak aan dezelfde oorzaak te danken hebben als de *t* van *tachtig*.

Men schreef nog niet zoo lang geleden: een *ende* veertig, een *ende* achtig. Dat *ende* verkorte tot *end*, en verscherpte in de uitspraak tot *ent*. Die *t* oefende haar invloed uit op de *v* en de *z*, en is bewaard gebleven in *tachtig*. In de provincie Groningen hoorde ik ook de uitspraak *tsestig*, *tseventig* en *tnegentig*.

Antw. — Gelijk we op bl. 238 zeiden, bestaat op dit punt dusver geen zekerheid, en gaarne nemen we deze, ons niet geheel nieuwe verklaring, op, te meer wijl zij komt van een man, die altijd weet wat hij zegt en over groote kennis beschikt. Dat we het niet met hem eens zijn, doet hierbij niets af. Alleen zullen we hier het *waarom* niet ontwikkelen; dat zou een te lange en vrij dorre geschiedenis worden.

Hier in Gooiland, vraagt B., liggen verscheiden plaatsen, wier namen op *um* uitgaan, b.v. Hilversum, Bussum, enz. Nu zegt men, dat *um* een Latijnsche uitgang is. Hoe komen dan die plaatsen aan Latijnsche namen?

Antw. — Dit zelfde *um* kan men ook in het Noorden en midden onzes lands vinden, getuigen Koudum, Eenrum, Renkum, enz. Elders weer luidt het *em*, b.v. Arnhem, Zelhem, enz. De oorspronkelijke vorm is echter *heim*, dat we terug vinden in Sassenheim, (Z.-Holland) Diepenheim, (Overijsel) enz. Dit „heim” (men denke aan *heimwee*) is: huis, woonplaats, en dat verklaart de zaak.

(Soms zelfs wisselt *um* met *em*, b.v. Gorinchem of Gorkum; Woudrichem of Workum.)

Onze getrouwe lezer J. L. B. te R. schrijft:

Van de uitdrukking: „Een wit voetje bij iemand krijgen,” die voorkomt in „Timotheüs” van 11 Sept., 1909, heb ik wel eens een andere verklaring gehoord. Vroeger behoefden de paarden, die witte pooten hadden, geen tol te betalen. Deze paarden hadden dus iets voor boven andere. Koenen zegt: Men heeft bij iemand een wit voetje, als men bij hem gezien is, als men een potje mag breken.

We deelen dit gaarne mee. Doch zoolang we niet weten waar en wanneer de witpootige paarden zoo geëerd werden, blijft zekere twijfel omtrent deze uitlegging gewettigd.

A. J. H.

PRIJSVRAAG.

Een bijschrift te leveren bij de schoone plaat op bladzijde 291.

In proza of poëzie.

De kopy mag *hoogstens* 2 kolom druks van „Timotheüs” beslaan; gerekend naar de letter van de hoofdartikelen.—

De inzenders moeten hun opstellen of verzen van een spreuk of schuilnaam voorzien, en hun eigen naam en adres in een gesloten enveloppe insluiten bij hun opstel. Op dit enveloppe moet dan ook de spreuk of den schuilnaam voorkomen, die boven of onder het opstel geschreven is.—

Inzendingen worden ingewacht aan het adres der Redactie, Den Haag, onder motto

Prijsvraag „Timotheüs.”

Als prijzen loven wij uit:

Eerste Prijs:

Vivat's Kleine Encyclopaedie. Geïllustreerd. Prijs *f* 17.50.

Tweede Prijs:

Trommius. Concordantie des Bijbels. Prijs *f* 9.—.

Twee derde Prijzen:

1. Stoett. Nederlandsche spreekwoorden. Prijs *f* 2.90.

2. Koenen. Verklarend Handwoordenboek der Ned. Taal. Prijs *f* 2.50.

Naar verkiezing kunnen ditmaal ook in plaats van bovengenoemde boeken, **geldprijzen** worden uitgekeerd; en wel *f* 10.— *Eerste prijs*; *f* 6.— *Tweede prijs*; *f* 2.— voor elk der beide *Derde prijzen*.

moeder, verfrischte zij het gelaat en de handen der oude mevrouw, terwijl zij Anna voor zichzelf liet zorgen.

„Mag ik eens wat vragen, juffrouw!" sprak ze verlegen. „'t Zit me zoo in de keel!"

„Zeker, beste Bartje!" zeide Anna kalm, „wat woudt gij weten?"

„Och, wij zitten hier zoo gelukkig bij elkaar. Maar de anderen? Zijn ze er allen uitgekomen?"

„Allen, Bartje! We zijn gebleven, totdat de laatste uit huis was!" en, als wilde ze Bartje geheel gerust stellen, voegde zij er bij: Ze zijn naar hun familie gevlucht."

„Gelukkig!" stamelde de oude huishoudster op een toon, die God wel liefelijk in het oor moet geklonken hebben als een dankoffer uit een eenvoudig kinderhart.

Ds. Ort, wel overtuigd, dat hij de zorg voor zijn gasten gerust aan Bartje overlaten kon, had zich naar zijn kamer begeven, om zich van zijn hoed en jas te ontdoen. Onwillekeurig haalde hij den doek te voorschijn, dien hij bij zich gestoken had. Nog scherper dan straks steeg de petroleumlucht hem in den neus. 't Was een groote boerenzakdoek bont gekleurd, hier en daar gescheurd en daarom waar-schijnlijk buiten gebruik gesteld. Plotseling viel zijn oog op een paar letters, waarmede de doek in een der hoeken gemerkt was. F. J. las hij. F. J. dacht hij en herhaalde de initialen bij zichzelf. F. J.! Eensklaps prevelde hij: „Frans Joosten!" en hij ontroerde over zijn eigen vinding. Maar hij zette de gedachte van zich af. Wie zou zeggen, hoeveel lieden ter plaatse dezelfde initialen hadden. Toch . . . er was misdaad gepleegd, zooveel was wel zeker! Hij verborg den doek in den hoek van een kast, en met een bleek gelaat begaf hij zich naar beneden, waar zijn onaangename stemming verdreven werd, toen hij opmerkte, hoe teeder zijn oude huishoudster voor zijn gasten zorgde, die beiden reeds met een kopje koffie gewapend zaten.

„Ge hebt de koffie gauw gereed, Bartje!" zeide hij op waardeerenden toon.

„Wel, die had ik al klaar, dominé! Ik dacht, u zult wel koud thuis komen van den tocht zoo midden in den nacht, als 'n mensch zóó op eens uit den slaap komt, en . . . ik begreep ook wel, dat ge niet alleen thuis komen zoudt."

Ds. Ort glimlachte, zoowel omdat ze zijn zwakke zijde zoo maar bloot gaf, en toch zijn onwillekeurig vergiste in zijn „zoo uit den slaap komen." Hij achtte het echter wijzer, haar in dien waan te laten, en dankbaar nam ook hij een kop koffie uit haar trouwe handen aan.

„Als de dames wat bekomen zijn, moesten ze trachten wat te gaan rusten. Misschien is het goed, Bartje, dat gij de dames in de logeerkamer brengt. Ik wil nog even ginds heengaan," sprak hij. „Mevrouw, laat ons hart dankbaar gestemd zijn jegens God, die het zóó wel met u en de uwen maakte, en laat ons al onze zorgen aan Hem, onzen Vader in Christus, overlaten! Zijn liefde en wijsheid verbergen vaak Zijn edelste en heerlijkste weldaden in windselen van zorg en smart. En, Bartje, ga jij dan ook naar bed! Ik zal den sleutel medenemen."

„Hum . . . ja! Bartje naar bed en . . . de dominé bij den brand! En ik heb de oude mevrouw beloofd, dat . . ." prevelde Bartje in zichzelf, en luide sprak zij: „Laat u den sleutel maar thuis! Voor mevrouw en de juffrouw is het goed, dat zij naar bed gaan en daarvoor zal ik zorgen, maar . . . ik ben blij, dat ik vroeg op ben. Dat komt goed te pas met twee logé's morgen. Mevrouw en de juffrouw zullen het goed hebben in de pastorie!"

Met een glimlach op het gelaat nam dominé Ort afscheid van zijn gasten. Reeds had hij den knop van de deur in de hand, toen Anna haastig uit de kamer kwam en op hem toetrad.

„Laat mij met u gaan, dominé!" zeide zij, en haar blik zeide welsprekend genoeg, hoezeer zij het verlangde.

„k Zou het heel gaarne zien," antwoordde de predikant, „maar denk aan uw moeder, juffrouw Starrenborg, en blijf om harentwil hier."

„Gij hebt gelijk!" zeide zij, „ik zal haar naar bed zien te krijgen. Zij zwijgt, maar zij lijdt zwaar!"

„Dat kan ik mij voorstellen! Zoo iets zou bij uw papa nooit gebeurd zijn!"

„Denkt u ook, dat er misdaad in het spel is?"

„Helaas, ja!" antwoordde hij. Anna werd bleek. „Houd u sterk, juffrouw! God zal ook uit dit kwaad het goede doen voortkomen!" En met een hartelijken handdruk verliet hij de pastorie. (Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Tuin. — Uitzicht, enz. — Volksuitdrukkingen. — Vampyr.

Meermalen wordt gesproken van „iemand om den tuin leiden." Waarom juist een *tuin*?" P.

Antw. — „Tuin" beduidt oorspronkelijk *heining, schutting*. Komt nu iemand op een plek, die hij wil bezien, en leid ik hem om de schutting heen, dan onttrek ik wat daarbinnen ligt, aan zijn blik. Dit verklaart het gezegde.

Dezelfde vraagt:

In Gez. 127 vs. 1 lees ik:

„Met vroolijk uitzicht op ons lot,"

en in vs. 5:

„Met nooit volbrachte dankbaarheid."

Is dit goed Nederlandsch?

Antw. — Alles behalve. „Uitzicht" op zijn lot kan niemand hebben, wijl hij er midden in is. De twee zijn te nauw verbonden voor „uitkijken" op elkaar. — „Dankbaarheid *volbrengen*" is geen taal; zij wordt geoefend, bewezen, enz.

Is ook een verklaring te geven van deze uitdrukkingen, die ik hier te Amsterdam veel hoor:

Een *waffel* (een mond); *drostin* (opgedirkte vrouw); helder als een *brand*; *opschenken*. (van duiven.) W. W.

Antw. — *Waffel* komt van waffen, d.i. waf, waf! laten hooren, blaffen. Het woord duidt aan, den mond van een schreeuwer en ruziemaker.

Drostin = vrouw van een drost. Een drost of drossaard (zooals b.v. Hooft) had het rechtgebied van een of andere streek, en was daar dus een groot heer; zijn vrouw een dame van aanzien.

Brand is de oude naam (nog in het Engelsch over) voor het glinsterende, flikkerende zwaard van gepolijst metaal. 't Was een beeld van smetteloosheid en reinheid.

Een duif *opschenken* is: de tamme duif op de hand zetten, en die op en neer bewegen, de vogel vliegt dan uit.

N. N. — Wat beteekent vampyr?

Antw. — Een *vampyr* is feitelijk niet anders dan een groote West-Indische vleermuis, die slapenden menschen of beesten bloed afzuigt. Doch in Z.-O. Europa beduidt vampyr ook een spook, dat 's nachts uitgaat om mensch en vee te dooden, en het bloed te drinken. Dat spook is zeer gevreesd. A. J. H.

PRIJSVRAAG.

Bij de Prijsvraag in No. 31 is verzuimd te melden, dat de antwoorden ingewacht worden vóór 1 Juni a.s.

Onder motto: *Prijsvraag „Timotheüs."* Enkelen hebben dat niet begrepen. De bedoeling is, dat deze woorden buiten op de enveloppe moeten voorkomen. Daardoor kan de Redactie de brieven samen bewaren en tegelijk openen.

zijt? Vergeef mij, dat ik meen, u dit in herinnering te moeten brengen; later zoudt ge waarlijk nog eens berouw over de zaak kunnen hebben, en dan is het misschien moeilijker uw broeder te vragen."

"Dank u," sprak ze. "U herinnert mij, dat ik wat vergat. Mijn broeder moet mij beloven, dat Lieske het weekloon van haar man blijft trekken, zoolang Joosten nog niet vrijgelaten is. Wat mijzelf betreft, zoolang ik zulk een rijken, goeden Vader in Christus heb, gevoel ik mij niet arm. 't Is misschien goed voor mij, dat ik voortaan, als ik anderen weldoen wil, dit op het mijne zal moeten bezuinigen. 't Is mij wel eens voorgekomen, dat het waarlijk niet veel beteekent, als men anderen altijd helpt, zonder dat men zich daarvoor eenige opoffering te getroosten heeft."

"Nu, daarover zou ik gaarne nog verder met u spreken, juffrouw Starrenborg," zeide hij, „maar de vrees, dat uw goede mama ons verrast, vóór ik uw meening vernomen heb aangaande de begrafeniskosten, doet mij vragen: wat denkt u hierover? Ik heb mijnheer Kegge beloofd, hem dit dezen morgen mede te deelen. Wat dunkt u?"

"O zeker," sprak ze, „mama zal die zeker op zich nemen, en ze zal u dankbaar zijn, dominé, maar over het andere . . . ?" en met een schalkschen glimlach op het gelaat, legde zij haar vinger op den mond.

"Ik beloof het u," hernam hij, en een weinig beschroomd voegde hij eraan toe: „Zoudt u ook mij iets willen beloven?"

"Gaarne," sprak zij. „Als uw besluit u eens voor de pijnlijke noodzakelijkheid brengt, om iets na te laten, wat ge toch gaarne zoudt willen doen, en anders zoudt gedaan hebben, zoudt ge dan ook wel eens raad willen vragen aan mij vóór u besluit?"

"Ik dank u," zeide zij, en een traan welde in haar oog, terwijl zij de hand warm drukte, die hij haar reikte. „Gij zijt zulk een trouw vriend voor moeder en mij!"

Zwijgend traden zij naar binnen, waar de oude mevrouw hen reeds aan de ontbijttafel wachtte.

"Goeden morgen," sprak ze, „goeden morgen! Al zoo vroeg aan het tuinen geweest?"

"Ja, maar u zoudt het ons haast afgewonnen hebben," zeide dominé Ort, „we meenden juist, dat u wat lang zoudt blijven rusten na den inspannenden dag van gisteren."

"Ik was al vroeg wakker, en kon niet meer slapen: mijn gedachten waren onophoudelijk bij de familie Jansen en bij de fabriek."

"Wat de eerste betreft, kan ik u gerust stellen," hernam de predikant. „Mr. Kegge zal gaarne zorgen, dat aan uw wensch volkomen voldaan wordt, en verzocht mij tevens, u van hem en zijn familie te groeten."

Met eerbied staarde hij op het verheven gelaat van de oude dame, waarover een glans van tevredenheid straalde, nu haar ook deze zorg voor anderen van het hart genomen was. Zóó had hij zich altijd zijn moeder voorgesteld, die hij te vroeg verloren had, om zich haar trekken werkelijk te herinneren. Zou hij in deze vrome ziel een moederhart weervinden? Neen, hij kon zich bijna zulk een rijkdom niet voorstellen. Hoezeer verlangde hij in dezen zekerheid te hebben! Maar neen, een onbestemd gevoel zeide hem, dat het thans nog de tijd niet was, om zich zekerheid te verschaffen. Onwillekeurig dwaalden zijn blikken naar Anna, maar haar trekken verrieden zulk een kalmte, en een zóó alledaagsche opvatting van het leven, dat hij meende zich vergist te hebben, toen hij zich straks verbeeld had, dat zij een oogenblik voor hem gevoelde, wat hij te haren opzichte zoo zorgvuldig verborgen hield. Komaan, hij moest maar werk zoeken; dat gaf afleiding. Zijn God zou hem ook in dezen wel leiden, en hem, indien zijn wenschen met Zijn wil overeenkwamen, ook den gelegen tijd wel doen vinden, om de vervulling daarvan te vragen.

Als in gedachten verdiept, nam hij een blad op en las een oogenblik voor zichzelf. Plotseling riep hij uit: „Ze hebben Joosten toch ontdekt. Men heeft hem aangehouden, toen hij op het punt stond, zich naar Amerika te begeven.

Hij is terstond voor den Officier van Justitie geleid en heeft alles bekend. Daarna is hij naar de gevangenis gebracht."

Zóó bracht hij ook in korte zinnen aan zijn tafolgenooten de mededeelingen uit de courant over. Een oogenblik geleden had zich een helderblauwe hemel over de pastorie uitgebreid, en een zonnestraal van stil geluk had zich door de ruiten in de huiskamer uitgegoten. Nu was de glans uit de blikken, de kleur op de wangen geweken; 't was of plotseling een grauwe nevel zich als een floers over dat blauw en die stralen uitgebreid had. Zoo is het leven! Niets dan moeite en verdriet, ook het uitnemendste daarvan! En toch . . . boven de wolken blijft het licht.

"Die arme Lieske!" sprak Anna met een traan in het oog, en aller zwijgen sprak hetzelfde. De predikant had werk genoeg nu. Zijn gedachten bewogen zich in gansch andere richting dan straks. Zij verwijdden in het eenvoudige woonvertrek van den ouden Gerrits, en van daar gingen ze naar de gevangenis van Joosten, en dan naar omhoog, om achter dien grauwen hemel troost en licht te zoeken voor den gevangene en diens betrekkingen. Na het ontbijt ging hij terstond naar zijn kamer, haalde een pakje uit zijn lessenaar en met een dankbaar „Gelukkig!" wierp hij het pakje, dat sterk naar petroleum rook, in de sloot daar beneden. Daarna kleedde hij zich, om de familie Gerrits en de arme Lieske een bezoek te brengen.

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Fette lafoe. — Betooging. — Wint de poort.

Toen u onlangs, schrijft R. te A., aan een lezeres een duidelijke uitlegging gaaft van „tuut, tuut, één mem," dacht ik aan een vreemd gezegde, dat ik hier wel eens gehoord heb. Het is, als ik het goed spel: *fette lafoe*. Men zegt het om iets aan te duiden, waarvan men een afkeer heeft, waar men liever afblijft. Is dat te verklaren?

Antw. — Mogelijk wel. Want het zal wel niet anders zijn, dan het wat verhaspelde Fransche: *faites-le; à vous*; d.i. het bevel: *doe dat*, en het antwoord: *doe het zelf maar*. De stuitelijke gewoonte van ons volk, om zijn taal met allerlei vreemds te doorspekken, is hier weer de oorzaak der onduidelijkheid.

Dikwijls vind ik in de nieuwsbladen, enz. het woord „betooging," waarmee dan bedoeld wordt wat de Franschen *démonstration* noemen. Is dit „betooging" een goed Nederlandsch woord?

B.

Antw. — In vele gevallen is *démonstration* weer te geven door *betooging*, in andere, b.v. als er sprake is van een uiting des volks in het openbaar, soms „demonstratie" genoemd, zou „uiting" beter zijn, dan het minder gelukkig gevormde, al te letterlijke „betooging." Toch is het boven het Fransche woord in onze taal te verkiezen.

In „Rembrandts voorspoedige reis" lees ik:

„Hij naakt en *wint* de Leidsche poort."

Is dat goed te keuren?

Dezelfde.

Antw. — Zeker niet. „Wint" is hier: „bereikt", en is blijkbaar een zeer dwaze, letterlijke overzetting van het Fransche „gagne"; dus een Gallicisme. 't Is zoo iets zots als: „Zij lieten het zich goed smaken," een bij ons onmogelijk feit; een echt Germanisme.

A. J. H.

AAN H.M. DE KONINGIN-MOEDER

OP DEN 2^{DEN} AUGUSTUS 1910.

Nu dale op U des Hemels zegen neer!
 Zoo bidd' ons volk — Uw volk in dezen stond,
 Die aan ons Nederland opnieuw verkondt,
 Dat U behoedde aller Vorsten Heer.

Wat Ge eens ons waart, vergeet ons Neêrland niet.
 Het nadert thans, met blijdschap in 't gemoed,
 Zooals een kind een trouwe Moeder doet,
 Die, blij en rijk, de dankb're liefde ziet.

En vriend'lijk lacht de blijde Kinderlach
 Van 't lief Prinsesje; 't handje steekt U toe
 Ons Koningskind, de schat van Grootemoe,
 Die d' aandacht boeit ook op deez' vreugdedag.

Dat Neêrlands God Uw jarental vermeer' —
 Leev' lang de Moeder onzer Koningin!
 Zoo roept ons volk U toe, hier één van zin.
 Nu dale op U des Hemels zegen neer.

A. L. v. H.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Dichter-Profeet.

Meermalen las ik, dat een waar dichter ook profheet is.
 Bezit dan de dichter de gave om te voorspellen?

W. W.

Antw. — Allereerst zij opgemerkt, dat een gave van voorspellen in het Christendom onbekend is. (Want wat de Schrift noemt „de gave der profetie," is iets anders.) Alleen de Heidenen geloofden, dat sommige menschen, als zij wilden, iets konden voorzeggen. Volgens de Schrift kan de mensch dit alleen door een ingeving Gods, en is het voorspellen dus niet te beschouwen als gelijk staande bijv. met de gave der prediking, enz.

Wat nu de vraag betreft, zoo wil „Profheet" volstrekt niet in de allereerste plaats zeggen: voorspeller, lezer in de toekomst. 't Is veeleer leeraar, trooster, vermaner, enz., en dat kan de dichter, die de harten weet te treffen, zeer goed zijn.

Maar ook kan hij dingen vooruitzien en aankondigen. Als zijn geest hoog en helder is, zich boven het aardsche verheft, en schouwt in het wezen der dingen, dan kan het zijn, dat zijn blik vooruit datgene ziet, wat noodzakelijk, naar den loop der zaken en de lessen der geschiedenis, moet volgen. Ditzelfde ongeveer vindt men ook bij groote staatslieden en diepe denkers. Zoo was bijv. te voorzien, dat het eens zo machtige Bourgondische rijk wegens zijn vele verschillende bestanddeelen uiteen zou vallen. Zoo kon men reeds vóór 30 jaar en meer voorspellen, dat Noord-Amerika op menig gebied de mededinger van Europa zou worden, enz.

Dat echter de dichters, als het op het lezen in de toekomst aankomt, zich ook vaak vergissen, mogen eveneens twee voorbeelden bewijzen.

In den Franschen tijd vervaardigde de dichter Simons een vers, waarin hij voorspelde, dat, nu het Nederlandsche

volk uit de rij der natiën was verdwenen, ook straks het land zelf dien weg zou opgaan en weer door de zee overdekt zou worden, waaraan het was ontwoekerd.

Zijn sombere profetie sluit aldus:

. . . . Als de najaarsstormen loeien
 En de Oceaan houdt hoog gericht,

Als hij den grond keert in moerassen,
 Uw akkers dekt met wijde plassen
 En drenkelingen spoelt aan 't strand,
 Dan zal de schipper op de baren
 In uw verdronken steden varen,
 En vragen: waar lag Nederland?

't Is nu 100 jaar geleden, dat dit werd uitgesproken, en nog is van deze dichtertlijke voorspelling niets vervuld, ja de kans, dat het ooit zoo ver komen zal, is menschelijker wijs veel geringer dan vroeger. Bilderdijk zag beter, toen hij in dienzelfden tijd uitriep:

Holland groeit weer,
 Holland bloeit weer,
 Hollands naam wordt weer hersteld.
 Holland, uit zijn stof verzezen,
 Zal opnieuw ons Holland wezen, enz.

(In 't voorbijgaan zij opgemerkt, dat het boven aangehaald gedicht van Simons kort geleden in ettelijke bladen verscheen als een pas weergevonden handschrift. De waarheid is, dat het reeds in mijn jeugd in een bloemlezing voorkwam.)

Kort na den slag bij Doggersbank verscheen hier een lang gedicht in twee deelen over dit zeegevecht. Daarin leest men, dat, als de Republiek der Vereenigde Nederlanden wordt gehoond,

„Venetië, Genua en Ragusa zal 't wreken."

Dit waren destijds Republieken in Italië en Dalmatië. Vijf en twintig jaar nadat dit gedicht verscheen, bestond van de vier Republieken geen enkele meer!

Met de voorspellingen van dichters zij men dus eenigszins voorzichtig!

A. J. H.

Pennekrassen in den trein.

IV.

„Jelle," zoo heet hij niet, maar zoo noem 'k hem. Hij was een eenvoudige buitenjongen, „een boerenpummel" zouden ze in Holland zeggen; maar hij keek flink uit zijn heldere, blauwe oogen, en praatte, als men hem aan den gang kon krijgen, liefst op z'n Friesch, met een vrijmoedigheid, zeldzaam bij een kind van een wat achteraf gelegen Friesch dorpske.

Bij zijn vader, een gezeten boer, gemeenteraadslid en ouderling, een ontwikkeld man, die een aardigen kijk had op politieke en kerkelijke zaken, logeerde ik heel goed, maar voor één nacht. De laatste werd voorafgegaan door een langen avond. 't Mocht wel eens voor 'n enkelen keer laat worden, en er was immers zooveel te praten. De kinderen werden mij niet voorgesteld; zij klompten uit de namiddagschool binnen, aten hun boterham, en gingen toen buiten of in de schuur spelen om tegen de avondpap terug te keeren. Jelle interesseerde me 't meest. 'k Wist dus het eerst zijn naam, ook zijn leeftijd, net elf winters. Hij mocht naast „mijnheer" zitten, en we werden spoedig goede vrienden. 't Gesprek begon over het spel en kwam spoedig op de school; en 't ventje had schik, toen 'k hem ging examineeren.

En nu kon 'k inderdaad mijn verbazing nauwelijks onderdrukken. Zelden heb ik bij een dorpskind die kennis ontdekt als nu bij den jongen Fries, dien ik geneigd was „niets anders dan zevens" te geven. Onze jonge lezer moge oordeelen.

Wij behandelden geschiedenis, aardrijkskunde, Ned. taal en rekenen. Ik vroeg eenige jaartallen 1800, 1400, 1500, 1600. Uitstekend. Toen het leenstelsel, de gravenhuizen, de afzwering van Filips, even een uitstapje naar de Hervorming, Maurits en Frederik Hendrik, Willem III en Lodewijk XIV, de revolutie en Napoleon. Van alles wist m'n jeugdige vriend te vertellen. Toen 't ging over de Engelsche oorlogen; over Tromp, De Ruyter, c.s. kwam hij in vuur.

En nu aardrijkskunde: een reisje van Leeuwarden over Amsterdam en Rotterdam naar Maastricht, terug via Nijmegen, Zwolle, Groningen; loop van Rijn en Donau in hoofdtrekken, fabriekssteden in Duitschland en Engeland, voornaamste havens, groote rivieren in Azië, belangrijkste staten van Amerika, de eilanden van den O.I. archipel, enz. . . . voor een elfjarigen knaap onverbeterlijk. Bij Ned. taal haperde hij soms. 't Gold de enkele en dubbele o's en e's, naamvallen goed, vervoeging idem, schrijven vrij goed, lezen zeer goed.

Rekenen. 'k Herinner mij niet de juiste vormen meer, welke 'k opgaf, maar 't was zoo iets van $2\frac{3}{4} \times 3\frac{5}{6}$. 'k Liet hem in meer dan één evenredigheid met gebroken getallen den vierden term zoeken, liet inhoudsmaten berekenen, en toen grootte en oppervlakte van vormleerfiguren. 'k Had soms moeite hem bij te houden, ja, in het zoeken der produkten was hij mij nu en dan vooruit.

Dat was een leerzaam avondje, en 't was moeilijk uit te maken, wie 't meeste schik had: logé, gastheer of Jelle. Ik had intusschen ook respect gekregen voor hoofd en onderwijzers der lagere Christelijke school.

Toen toog het kroost te bedde achter de sitsen gordijnen der bedsteden.

„Wat moet uw jongen worden?"

— „Boer, denk ik." —

„Hoe lang blijft hij nog op school?"

— „Tot 't volgende jaar Pinkster." —

„Heusch? Maar hebt ge wel met den meester over hem gespraat? Doe het eens. Wij hebben ook flinke, knappe landbouwers noodig; maar Jelle kan toch nog iets anders worden." Zoo praatten wij door tot bij twaalven.

Den volgenden morgen bracht de tilbury mij naar het naastbijliggende station

En nu, na een paar jaar was ik Jelle glad vergeten.

Tot een nieuw bezoek aan het bewuste dorp, mij, met eenige hulp, in staat stelde bovenstaande herinneringen op te diepen.

Weer was 'k te H. na tal van jaren. Nu logeerde ik niet op de bewuste boerderij, maar in de pastorie. De vader van Jelle vroeg 's avonds belet. Na den eersten handdruk: „Mijnheer, herinnert ge u nog, dat gij voor vele jaren mijn jongen eens hebt onder handen genomen?" Ik moest me bedenken, maar met eenige hulp kwam ik er; ja, het tooneel van den bewusten avond doemde weer op voor mijn geest.

„Welnu, ik heb uw raad gevolgd. Jelle is gaan studeeren. 'k Heb hem naar Delft gestuurd. En nu is hij ingenieur." Dat, en nog veel meer, (Jelle had ook reeds een meisje natuurlijk,) ging in één adem bijna door; 't duurde, tot 'k een oogenblik vond om den gelukkigen, dankbaren vader te feliciteeren.

Jammer, dat Jelle zelf niet op 't dorp was!

Weer wat blijder dan vroeger verliet ik H., nu niet per rijtuig, maar met de tram naar 't spoorwegstation, en verder via Stavoren Holland in L. K.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Komma. — Ex libris.

A. A. v. d. T. te B. vraagt: Laatst had ik met iemand meeningsverschil over het plaatsen der komma in onderstaanden zin. Hij beweerde, dat er een komma behoorde te staan achter „reddingstochten," ik daarentegen niet.

„Bij oefenings- en reddingstochten, is het bevel opgedragen aan den eersten schipper, enz."

Antw. — Er bestaat, wat het gebruik van zin- en rustteekens betreft, geen eenheid tusschen de verschillende talen, en zelfs niet in dezelfde taal. De een acht ze voor de duidelijkheid meer noodig dan de andere. Toch zijn er een aantal gevallen, b.v. bij opsommingen, waarin *steeds* de komma wordt gebruikt.

Wat betreft het geval hierboven, zoo is op te merken, dat het eerste gedeelte vóór de komma is een zoogenaamde „bepaling." Vormt deze nu op zichzelf een zin, dan behoort er een komma achter, duidelijkheidshalve; ook kan dat, als zij zeer lang is. Noch het een noch het ander is echter hier zoo. Er is dus geen reden voor een komma.

Dezelfde vraagt: Uitgevers-boekmerken noemt men ook wel eens *ex-libris* of *ex-libris*. Hoe schrijft men die benaming? En wat is daarvan de letterlijke beteekenis?

Antw. — *Ex libris*, d.i. *uit* (behoorende tot) *de boeken*, en ziet op het boek, dat het merk draagt. Ook boekminnaars, die groote verzamelingen hebben, plaatsen in hun boeken zulke teekens, die soms zeer kunstig zijn. A. J. H.

V A R I A.

Tweeërlei.

„Door gymnastiek en sport en wedstrijd in die beiden, Kunt ge u geluk en levenslust bereiden!"

Zoo juicht de geest der eeuw. —

„Lichaamlijke oefning," roept bij dat geschreeuw, De man van Tarsen, „is tot weinig nut; Godzaligheid is 'slevens staf en stut. Daartoe dan oefen u!"

Hoor 't woord, zoo wijs,

En geef niet dwaas voor 't mindre 't hoogste prijs.

A. J. H.

vertrouwen in den predikant. Welnu, ik wensch het hier openlijk uit te spreken: als ik van mijn zijde dominé Ort meer het vertrouwen geschonken had, dat hij verdiende, de droeve zaken, die plaats gehad hebben, waren voorkomen. Toch is hij onvermoeid en edelmoedig voortgegaan, ook de belangen der fabriek en van mij te behartigen, en daarvoor wensch ik hem hier openlijk mijn innigen dank te betuigen. Hij moge een jong patroon zijn dwaling te zijnen opzichte vergeven en het bewijs van vertrouwen aannemen, dat ik hem wensch te geven door de mededeeling, dat ik mij zeer verblijden zal, als hij de benoeming onzer werklieden wil aannemen.”

Zichtbaar getroffen door deze onverwachte uitkomst, staarde ds. Ort beurtelings den heer Starrenborg en de werklieden aan. Kennelijk doorleefde hij oogenblikken van inwendigen strijd. Doch omgekeerd, ook aller oogen bleven op hem gericht, en hij mocht niet lang op zich doen wachten.

„Mijnheer Starrenborg,” sprak hij oprijzende, „en gij allen, vrienden! ik dank u voor de vriendelijke woorden, die gij tot mij gericht hebt. Wat ik gedaan heb, deed ik, omdat ik het moest doen en wjl ik niet anders kon doen, want ik ben een Christen. Aan mijn God en Zijn Christus, aan den Heiligen Geest, die het hart van den Christen beweegt en hem den wil zijns Gods doet kennen, aan Hem alleen hebt gij het te danken, zoo ik iemand uwer eenigen goeden raad, eenigen troost, eenige hulp in nood geven kon. Hem dan zij ook alleen voor heel deze goede uitkomst de eer en de dank uwer ziel, zoowel als die der mijne! Niet ik, Hij heeft het gedaan! Hij heeft het hart van uw patroon geneigd, om u de voorstellen te doen, die we zoo-even hoorden, en Hij heeft uw harten bewogen, om daarin met een blijmoedig en dankbaar hart te treden. Ik, als Zijn dienstknecht, kan mij slechts verblijden in dit alles, en, laat mij het u zeggen: ik vier heden een feestavond, zooals mijn God mij in langen tijd niet gegund heeft, doch die mij dan ook veel zal kunnen doen vergeten van wat mijn ziel in de laatste maanden onaangenaam heeft gestemd en bedroefd. Velen uwer hebben God nimmer willen kennen, anderen hebben Hem den rug toegekeerd: zoo Hij met u handelde naar uw verdienste, Hij keerde nimmer in de fabriek weder, doch neen,

Hij handelt niet met ons naar onze zonden:

Hoe zwaar, hoe lang wij ook Zijn wetten schonden,
Hij straft ons, maar naar onze zonden niet.

„Wij willen Hem vragen, of Hij weer met u tot ons terugkeeren wil, en ik ben er zeker van, waar Zijn Woord weer den dag in de fabriek en in uw leven wijden zal, dáár zal Hijzelf weer wonen met Zijn vrede en Zijn zegen! Niet waar, we willen het Hem, vóór wij heengaan, samen vragen!

„Maar nu, ik waardeer zeer het vertrouwen, dat beide partijen in mij stellen. 't Is mij een bewijs, dat gij het werk mijns Gods in mij waardeert en vertrouwt, en dat verheugt mij zoozeer. Hoe gaarne zou ik dat bewijs van vertrouwen dan ook aanvaarden, en hoezeer doet het mij leed, u zelfs niet de persoonlijke redenen te kunnen mededeelen, die mij dwingen, deze benoeming eenige dagen in overweging te houden. Ik beloof u: als ik kan, zal ik de benoeming aannemen, en als ik zou moeten bedanken daarvoor, dan zult gijzelf ook oordeelen, dat ik het niet kon, niet mocht doen. In de eerste weken zult gij geen bemiddelings-commissie noodig hebben; naar we hopen zult ge haar hulp in geen jaren behoeven in te roepen. In ieder geval, gunt mij tijd tot beraad, en houdt u intuschen overtuigd, dat ik met u gelukkig ben, zooals ik u allen gelukwensch. Laat ons nu samen Hem danken, die ons dezen heerlijken avond schonk!”

En zij rezen allen op, de mannen, die hem eenige weken geleden met steenen geworpen en gescholden, en zij, die hem beschermd hadden, geloovigen en ongeloovigen, en uit bewogen harten rees ootmoedige dank en de bede: „Keer weder, Heere! Wij zullen tot u wederkeeren!”

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Hond. — Kat. — Rat.

Onze lezer P. B. te N. vraagt inlichtingen over enkele uitdrukkingen, aan het dierenrijk ontleend. We zullen die maar paarsgewijze behandelen.

1. De kleeren in den hond dragen.
2. Bekend zijn als de bonte hond.

Antw. — Het eerste wil zeggen: de kleeren zoo lang dragen tot ze niet meer te herstellen zijn, ze verslonsen. De uitdrukking is verwant met het Duitsche „auf den Hund kommen,” d. i. achterop raken, tot armoe en ellende vervallen. De oorsprong dezer uitdrukking ligt waarschijnlijk daarin, dat een der oonteerende straffen oudtijds hierin bestond, dat men een hond moest rondragen.

Het tweede gezegde schijnt oorspronkelijk geweest te zijn: „Bekend als de Bont zijn hond.” Bont was de bekende schout te Leiden in den tijd der kerkelijke twisten in ons land, in het begin der 17de eeuw. Zijn hond Tyter was in de stad al even vermaard als zijn baas. Op de begrafenis of uitvaart van dit beest, maakte Vondel het hekeldicht, dat begint:

Schout Bont, op 't hondenkot gezeten,
Laat allen hondenmelkers weten,
Dat Tyter moet begraven zijn,
Dat hij zal schenken koek en wijn, enz.

Na den hond komt de kat aan de beurt:

Wat beduidt:

1. 's Keizers kat is zijn nicht;
Groote lantaarn, maar klein licht.
2. Zij is een katjvige vrouw.

Antw. — Het eerste wil zeggen, dat de kat van den keizer zich heel wat verbeeldt, omdat zij bij een vorst woont; zij acht zich dus met zijn nicht gelijk. Doch het is groot vertoon van weinig beteekenis.

De tweede uitdrukking beduidt *niet*, gelijk men soms meent, een twistzieke, nijdige vrouw, die gelijk een kat zich weet te weren, want het woord „katjvig” heeft met „kat” niets te maken. Het komt van het Latijnsche *captivus*, d. i. gevangen en, bij overgang, ellendig. Een Fransche vorm er van is *chétif*, d. i. ellendig, gering, verachtelijk. gelijk bijv. in den eersten regel van Lafontaines bekende fabel: *Le lion et le moucheron*. Diezelfde beteekenis heeft „katjvig,” doch door het verband zoeken met „kat” ontstaat het misverstand.

Op de kat volgt zeer gepast de rat.

1. Waarom zegt men: „Zoo arm als een kerkrat.”
2. Wat bedoelt Bulwer, als hij zegt van een kerkrat, (Night and Morning): „The only thing, that is poor, since the Bourbons came back.”

Antw. — In een kerk liggen voor een rat niet veel lekkere beetjes, en leeft het dier kaal en armoedig.

Bulwer wil zeggen: Sinds de Bourbons zijn teruggekomen, en de Roomsche eeredienst weer de staatsgunst in Frankrijk geniet, is niets of niemand, die tot de kerk in zekere betrekking staat, meer arm, uitgenomen de kerkrat.

A. J. H.

geheel te geven aan hem, dien zij liefhad. Neen, het lot, dat zij voor zich droomde, was te heerlijk voor haar; mocht ze er daarom niet van droomen? De pijn bij het ontwaken, door het contrast met de werkelijkheid veroorzaakt, moest zij toch alleen dragen. En zij droeg die, weken en maanden lang, en hoe meer en hoe vertrouwelijker zij met hem verkeerde, des te heviger werd die. Telkens, en ook nu weer, wenschte zij het te ontloopen, doch telkens opnieuw verweet zij dan zichzelf, dat dit kleinmoedigheid van haar was, dat zij gerechte straf moest dragen voor haar ijdelheid, zoo zwaar en zoo lang als zij die met Gods hulp niet geheel in zich onderdrukt had. Eerst dan, als zij, overtuigd, dat zij zulk een levensgezel niet waard was, elke gedachte aan hem onderdrukt had, dan zou ook die pijnlijke strijd een einde nemen, niet eer. En toch... neen, geen „maar" en geen „toch": zij moest ook dezen middag gaan, met hem en toch... zonder hem.

't Was een heerlijke rit door de lange beukenlaan en het uitgestrekte bosch, dat de uitspanningsplaats omgaf, en klaarblijkelijk was het gezelschap te zeer in de rijke natuur verdiept, dan dat het gesprek over iets anders had kunnen loopen dan over de heerlijkheid van de omgeving. In ware feeststemming stapten ze dan ook uit, en zelfs toen ze reeds aan de gezellige theetafel in den tuin gezeten waren, liep nog steeds het gesprek over het heerlijke natuurleven, dat zich tot vollen bloei rondom hen ontwikkelde. Het onderhoud liep van het een op het ander, en reeds was een uur verstreken, toen dominé Ort zeide: „Het doet mij leed, ja, laat mij eerlijk bekennen, het kost mij moeite, dit heerlijk plekje te verlaten en ons aangenaam gesprek te moeten storen, doch ik heb mij voorgenomen, de oude vrouw Zoeters te bezoeken en de gelegenheid daartoe is zóó schoon, dat ik die niet mag laten voorbijgaan. Ze woont ongeveer een twintig minuten van hier, en, als ik uit het dorp bezoeken afleg, loopt ze het door den verren afstand, waarop haar woning ligt, nog al eens mis. De dames hebben elkaar en zullen straks ook wel eens 'n kijkje buiten gaan nemen. U zult mij dus ten goede houden, dat . . ."

„Hebt gij de goede, oude ziel in den laatsten tijd wel eens opgezocht, Anna?" vroegde mevrouw Starrenborg.

„Neen mama, hoe zou ik? 't Zal wel 'n maand of vier geleden zijn, dat ik haar gezien heb, maar ik hoop haar nu toch eens spoedig te gaan zien. Wilt u haar wel van ons groeten, dominé?"

„O, heel gaarne," zeide de predikant, en maakte zich gereed om te vertrekken.

„Waarom zoudt ge niet eens medegaan, als dominé er niet tegen heeft? Dan is de wandeling voor hem ook niet zoo eenzaam. Wij kunnen ons hier best samen bezighouden, mevrouw Kegge en ik, niet waar, mevrouw tje?"

„O zeker," zeide mevrouw Kegge, „ga gerust! Ik zal goed voor mama zorgen."

„Als u zin hebt, zou 't mij recht aangenaam zijn, maar ik wensch u niet aan de dames te onttrekken," sprak dominé Ort.

Anna had tot nu toe zwiingend over zich laten beschikken. 't Was, of het theelichtje en het vuur in de theestof op dit oogenblik juist bijzondere zorg noodig hadden.

„Woudt u gaarne, dat ik nu ging, mama?" vroegde Anna, zich oprichtende, alsof ze terwille van haar moeder een besluit zou nemen, al viel haar dit ook moeilijk.

„Nu, 't was niet kwaad, want in den eersten tijd komt er anders nog niet van," was het antwoord.

„Mag ik u dan wel met mijn gezelschap opscheppen dominé?" vroegde zij, schuchter glimlachend.

„Ge zijt ondeugend, juffrouw Starrenborg," sprak hij, doch meteen verwijderde hij zich, en keerde het volgende oogenblik terug met haar hoed en mantel, en een schertsend verwijt: „Dat had u nu toch eigenlijk niet verdiend!"

Anna zweeg. Hij wist niet, hoe moeilijk haar de tocht zijn zou; anders zou hij niet schertsen. Maar neen, die moeite zou zij dan aan haar ijdel en danken hebben, en zij moest die dragen: die had ze zeker verdiend.

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

„Accoord" — Hemelsch rijk. — Typen. — Tweeërlei. — G. of K. — Volapuk. — Band. — Erven.

H. J. Z. te D. (die voor s. v. p. zeker wel voortaan a. u. b. wil schrijven) vraagt:

1. Hoe komt men aan de uitdrukking „Accoord, Van Putten!"

Antw. — Denklijk uit een tooneelstuk in de 18e eeuw, welks hoofdpersoon zekere Van Putten is, die van een ander telkens ten antwoord krijgt: „Accoord, Van P." (D. i. 't is als ge hebt gezegd.) Instaan kan ik voor dezen oorsprong niet.

2. Waarom noemt men China het Hemelsche Rijk?

Antw. — Dit is door een oud misverstand. Men dacht, dat de Chineezzen hun land zoo betitelden, doch dit is onjuist. Zij noemen het: *Het rijk van het Midden*.

3. Is het werkwoord „typen" (op de schrijfmachine) wel goed gevormd? Mag aldus van een Engelsch zelfst. naamw. een Hollandsch denominatief gevormd worden? Of kan men type als een Hollandsch woord aanmerken? De uitspraak der y is toch = ie?

Antw. — Dat binnensmokkelen van Engelsch in onze taal deugt natuurlijk niet. Gelukkig echter bezigen ook wij het eigenlijk aan het Grieksch ontleende *type* voor *letter* ook wel. En dan kan *typen* beduiden: letters zetten of neerschrijven. We raken dan het barbaarsche „type-writer" meteen voor goed kwijt.

De uitspraak is met *ie*.

J. H. v. R. vraagt naar het onderscheid tusschen *critiseeren* en *recenseeren*.

Antw. — Het eerste komt van het Grieksche *Krites* d. i. rechter, en vindt men o. a. in *criterium*, d. i. beslissend kenmerk. 't Wil zeggen: recht spreken, uitspraak doen. Het tweede is uit het Latijn, en beduidt oordeelen. Men vindt het o. a. in censuur en censor. Zoo beschouwd, komt de betekenis der beide woorden vrijwel *bij ons* op hetzelfde neer. Wie zijn oordeel geeft, doet uitspraak. In de practijk echter is *recenseeren* (van een boek) meer het bespreken, *critiseeren* het aangeven van de gebreken en deugden, al denkt men vaak, dat het laatste er niet toe behoort. Het beste is voor beide woorden de goed-Nederlandsche woorden „bespreken" of „beoordeelen" te gebruiken.

Moet men, vraagt S., in woorden als *Christus*, *Chronologie*, de *ch* als *g* of als *k* uitspreken? Men hoort dat verschillend.

Antw. — Dergelijke woorden zijn aan het Grieksch ontleend en hebben in die taal den *k*-klank. 't Is dus niet verkeerd, hun dien te laten. Men kan ze ook, gelijk sommigen doen, met *k* *schrijven*. Daar tegenover staat, dat we b. v. *Cicero* niet lezen als *Kikero*, gelijk 't zou moeten zijn, maar met *s*-klank. Ieder kan dus doen naar welgevallen, of liever naar hij het inziet. Zuiver uitspreken doen wij Grieksche namen toch niet.

M. P. te H. vraagt over-Volapuk. (De „wereldtaal".)

Voor zoover ik weet wordt dit weinig meer gebruikt, en is overvleugeld door het zooveel gemakkelijker *Esperanto*, dat werkelijk een toekomst schijnt te hebben.

De heer C., die eenigen tijd geleden schreef over „Fransche band,” merkt nog op, dat men, tot nog in het laatst der 18de eeuw, perkament soms *francijn* noemde. „Fransche band” zou dus een verbastering zijn van „Francijnschen band” d. i. perkamenten. We danken zeer voor de meedeeling. Voor oude geschriften wordt nog wel eens door dichters „francijn” gebruikt. Onopgelost blijft echter nog steeds, waarom juist het eerste *binnenblad* Fransche band heette of nog heet, althans zoo men dit niet uit „voorhandsche” wil verklaren.

Dezer dagen las ik dit versje:

„Wie gerust wil sterven,
Die late zijn goed zijn rechten erven.”

Hoe moet men dit verstaan? Ik lees er uit, dat, als het in orde zal zijn, het goed de rechten of de rechten het goed moeten erven. Maar dat is toch geen zin.

W. B.

Antw. — De fout van dezen vrager is, dat hij het laatste woord van het rijmpje als *werkwoord* beschouwt, als zou er sprake zijn van iets te „laten erven.” Doch „erven” is hier het min gebruikelijke *zelfst. naamw.* voor „erfgenamen,” gelijk het voorkomt b.v. in „de erven Jansen” en dergelijke. 't Wil dus zeggen: *aan* zijn rechte erfgenamen. De *n* achter „rechten” duidt den 3^{en} naamval aan.

A. J. H.

VOOR ALGEMEENE ONDERWERPEN.

Gezangen. — Brillen. — Ceres.

Van H. M. D. te R. kregen we deze vraag:

De eminentste predikanten der Geref. kerk citeeren zeer dikwijls, in verband met hun preek, de schoonste en treffendste Evangelische gezangen. Wat is de reden, dat de leeraars de gezangen wel mogen opzeggen en de gemeente ze niet mag zingen?

Antw. — Allereerst zouden we in overweging geven, woorden als *eminent* en *citeeren* in onze taal niet meer te gebruiken. Wij hebben er betere, en wij zijn Nederlanders!

Wat de vraag betreft, zij opgemerkt, dat ook in Gereformeerde kringen niet zelden van de bedoelde gezangen wordt gebruik gemaakt. Ds. Brummelkamp, een van de vaders der Afscheiding van 1834, stierf met een gezangvers op de lippen. Dr. Kuyper uitte eenige jaren geleden zijn dank voor genoten zegen in een gezangvers. Dat het gebruik van gezangen, ook zelfs bij den eeredienst in de kerk, niet ongereformeerd is, bewijst het twaalfal gezangen, dat ook in elk Gereformeerd psalmboek gevonden wordt. Het getal maakt natuurlijk voor de zaak geen verschil.

Het zou trouwens ook moeilijk aan te nemen zijn, dat men in Gereformeerde kringen *alle* gezangen, als zoodanig, ook voor den kerkdienst verwierp. Immers de Schrift zelf noemt naast de psalmen ook lofzangen en geestelijke liederen. Tal van gezangen zijn daarbij niet anders dan berijmde gedeelten van Gods Woord, staan dus geheel met de rijmpsalmen gelijk. Ook is niet in te zien, waarom men in de kerk wel in proza over God en Zijn dienst zou mogen spreken, maar niet in poëzie.

De Gereformeerden in ouden tijd hadden dan ook juist

verbazend veel liederen. Talrijk zijn de daarvan uitgegeven verzamelingen, waaronder vooral „het Bundeltje” 't meest bekend is. Bij de meeste liederen was ook de zangwijs aangegeven, of de muziek. Vermaard zijn o.a. de liederen van Sluyter en Lodenstein. Alleen dient opgemerkt, dat ten onzent, geheel anders dan overal in het buitenland, steeds weinig lust gevoeld werd tot het *kerkelijk* gebruik der gezangen. Meer dan twee eeuwen werden nagenoeg enkel psalmen gebruikt.

Wat men echter thans tegen het gebruik van gezangen in de kerk heeft, betreft allereerst den *inhoud* van den geheelen bundel.

Toen die in 1805 was ingevoerd, verklaarde de Hervormde Synode, dat in den bundel niets voorkwam, strijdig met de leer der Ned. Herv. of Ger. kerk. Met die verklaring echter waren velen het niet eens. Men beweerde dat verscheidene gezangen uitdrukkingen bevatten, een geest ademen in strijd met de Ned. Herv. belijdenis. Dertig jaar later gaf zekere Klok een geschrift in het licht, waarin de gezangbundel scherp werd veroordeeld. Dit boekje heeft veel bijgedragen tot de kerkelijke afscheiding in 1834. Men ontkende niet, dat er vele goede gezangen waren, maar beweerde, dat in den bundel tarwe en onkruid waren doorengemengd, en hij daarom in de Herv. kerk niet mocht worden gebruikt. Feitelijk staan de Ger. kerken nog op dit standpunt. Zoo is volkomen begrijpelijk, dat Ger. predikanten en gemeenteleden van gezangen op den kansel en elders gebruik maken, en toch van den bundel als een geheel voor het kerkelijk gebruik niet willen weten. Men wil niet geacht worden hem goed te keuren.

Of nu de bezwaren, tegen de gezangen ingebracht, gegrond zijn, is een vraag, die hier buiten ons bestek ligt. Wat onze inzender vroeg, zal nu wel beantwoord zijn. Alleen zij opgemerkt, dat het met de zogenaamde Nieuwe Gezangen nog weder anders staat.

Is ook bekend, vraagt J. te R., wanneer en door wien de brillen zijn uitgevonden?

Antw. — Zeker is dit niet. Uit zeker oud gedicht zou men opmaken, dat de brillen reeds omstreeks 1150 gebruikt werden. De uitvinding wordt echter ook gesteld omstreeks 1300. (Door zekeren Aronati van Florence.) Anderen noemen een monnik, Spina geheeten. De oude brillen hadden geheel ronde glazen, en waren wat zwaarder dan de tegenwoordige.

Wat beduidt, vraagt dezelfde, als men geteekend ziet een kruisje en daarop een sikkelt, en er onder *Ceres*. Wordt de godin daarmee aangeduid?

Antw. — Neen. Dit teeken duidt aan de *ster* Ceres, een der kleine planeten of asteroiden, waarvan een groot aantal in een baan tusschen Mars en Jupiter zweeft. Ceres is de asteroïde, die het eerst ontdekt werd, in 1801.

A. J. H.

VARIA.

Rusten.

Dat u de Rustdag *Rustdag* zij;
Maar weet, dat woord meent tweërlei:

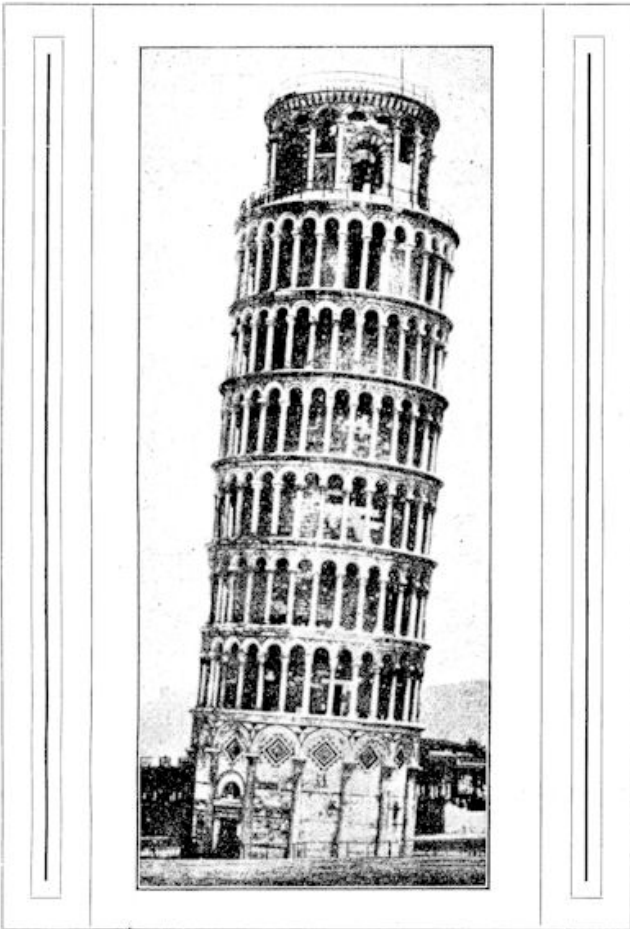
't Zegt u te *rusten* van uw werk,
Zoo wordt tot nieuw ge vaardig, sterk;

Zoo zult ge, sparend tijd en kracht,
U *rusten* tot wat verder wacht.

A. J. H.

DE TOREN VAN PISA.

Hij zijn niet veel oude gebouwen, die zuiver loodrecht staan; de meeste hellen, goed gemeten, eenigszins over. In ons land zijn in dit opzicht o.a. merkwaardig de toren van de Oude Kerk in Delft, en de Oldehove te Leeuwarden, aan welke laatste een aardige legende verbonden is, om de scheefheid te verklaren. De meest beoemde onder de scheeve torens is echter die van Pisa in de Italiaansche provincie Toskane. Deze toren dagteekent uit de 13e eeuw, is gebouwd door een Duitscher, die Willem heette, en heeft een hoogte van 52 Meter. Hij

is volkomen rond, heeft acht verdiepingen, van welke zes door zuilengangen omringd zijn, is van boven plat en geheel van marmer gebouwd. Er wordt beweerd, dat de toren met opzet scheef gebouwd is; daar echter vele gebouwen in Pisa naar de zeezijde overhellen, is het meer waarschijnlijk, dat de scheefheid haar ontstaan dankt aan verzakking van den bodem. De toren was echter zóó solied gebouwd, dat voor korten tijd, al hing hij vijf Meter uit het lood, er geen enkele scheur in te vinden was.

In den laatsten tijd is dat evenwel veranderd; de toren begint bedenkelijk te scheuren, zóó bedenkelijk, dat men plannen heeft gemaakt om hem af te breken, opdat hij niet onverwacht instort, gelijk de St. Markustoren te Venetië eenige jaren geleden deed.

A. L.

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Godsvrucht. — Te of ten. — Gebraden haan. — Tweede ontbijt.

Mr. E. A. F. Th. te D. H. vraagt:

Is het taalkundig te verdedigen, dat men, zooals wijlen de geleerde Van der Palm in zijn werk: „Aanteekeningen op den Bijbel” doet, spreekt van *Godvrucht*? Is dat mischien om consequent te blijven, omdat men zegt een *Godvruchtig* en niet *Godsvruchtig* mensch? Zoodat men in beide woorden de *s* wèl of niet moet gebruiken, en v. d. P. aan het weglaten van die letter de voorkeur meent te moeten geven?

Antw. — „Vrucht” in „Godsvrucht” is *vrees*. (Vergelijk het Duitsche *Gottesfurcht*.) *Godsvrucht* is dus: vrees Gods, vrees des Heeren. Hier is de *s* dus gewettigd. „Godvruchtig” = *Godvreezend*, *vreezend* God; niet *van* God. Hier zou dus de *s* misplaatst zijn.

Voorts: In zijn werk „Het leven van Jezus” schrijft L. S. P. Meijboom herhaaldelijk: „*ten* voorschijn,” wat ik nog bij niemand anders aantrof, maar steeds, zooals ik meen, dat het zijn moet, „*te* voorschijn.” Wat is juist?

Antw. — Wijlen Dr. M. had blijkbaar helderder blik op de Nederlandsche taal dan op het Christelijk geloof. — We hebben in „*te* voorschijn” een dier vele 3e naamvals-vormen, welke onze taal nog rijk bleef: ten jare, ter ure, enz. Bij enkele dezer is het *teeken* van dien naamval, *n* of *r* verdwenen. Zoo in „*te* rade” en „*te* voorschijn.” Soms vindt men *n* en *r* beide: ten doode, ter dood; ten tijde, te dier tijd. Wat Dr. M. schreef is juist, doch in onbruik geraakt.

C. D. te R. vraagt:

Onlangs hoorde ik zeggen: „Hij speelt den gebraden haan;” wat wil dat zeggen en waar komt het van daan?

Antw. — In de Middeleeuwen was het niet ongewoon, dat de aanzienlijken bij een feestmaal een gebraden vogel, een pauw, een haan of anderen sierlijken vogel op tafel lieten brengen, die met al zijn veeren getooid was. Zulk een vogel vormde dan het sieraad van de tafel. „Den gebraden haan spelen” wil dus zeggen: pralen, groot vertoon maken.

Ik lees nu en dan wel eens van een „tweede ontbijt,” waarmee dan bedoeld wordt het „koffiedrinken” om 12 uur 's middags. Is dat een goede uitdrukking?

Antw. — Neen, zeker niet. „Ontbijt” past alleen voor den *eersten* maaltijd, en dien kan men natuurlijk niet voor de tweede maal doen. Toch is het nog beter dan het miselijke „lunch.” Gelukkig keert men weer terug tot het oude, mooie „*noenmaal*.” — „Noen” is 12 uur des middags.

Mogen we ook spoedig van *déjeuner*, *diner* en *souper* verlost worden, waarvoor we zoo goede Nederlandsche woorden hebben! Waarom volgen *onze* jongelui in den strijd voor *onze* taal niet het voorbeeld van Vlaanderen en Duitschland?

A. J. H.

VAN „ZONNIG EUROPA.”

De jongen, die daar knabbelt aan een maïs-aar is een zoon van het Zuiden, een Italiaansche jongen uit het volk. Hij woont in het land van de maïsvelden. En hij zou ons veel kunnen vertellen van zijn land, dat geheel anders is dan het onze. Hij leeft in het lomder der kastanjeboomen, der cypressen, der vijgeboomen en der olijven. Het Italiaansche landschap bekoort door zijn schoone plantenwereld; de edelste vruchten pronken er in het fijnste groen; de bloemen van het Zuiden kleuren er met ongekende pracht.

het gezin, als dienstbode in de pastorie gekomen was, om de oude Bartje tot hulp te zijn. Dominé Ort had er op gestaan, dat zij haar kind medebrengen zou, en de liefde, die haar hier bewezen werd, de vrede, die in haar nieuwe tehuis heerschte, waren als olie en balsem voor de wonden van haar hart. Zij trachtte Bartje haar sombere gedachten uit het hoofd te helpen, doch de trouwe oude liet het zich niet afraten, dat haar levenstaak volbracht was; en waarom zou zij dan ook niet willen heengaan? Zij had het altijd goed gehad bij den dominé, en die zou dan ook wel voor 'n fatsoenlijke begrafenis zorgen; daarvan hield zij zich zeker. Inderdaad, het voor gevoel van Bartje bedroog haar ditmaal niet. Na weinige weken gevoelde zij zich niet wel, en legde het moede hoofd ter ruste; een paar dagen later sliep zij in, zacht en kalm, nadat zij van allen op eenvoudige, treffende wijze afscheid genomen had. Ja, de dominé zorgde voor een fatsoenlijke begrafenis. Met een van ontroering bevende stem sprak hij bij het graf van de trouw en de liefde, waarmede de eenvoudige ziel als een moeder voor hem had gezorgd. Hij dankte zijn God, dat hij haar zoo lang had mogen bezitten. Kortom tijd daarna was ook de oude mevrouw Starrenborg zacht en kalm in haar Heer en Heiland ontslapen. Nadat de rouwtijd verstreken was, was ook de heer Starrenborg in het huwelijk getreden, en de werklieden der fabriek hadden bij die gelegenheid getoond, hoezeer zij met den jongen patroon ingenomen waren. De aangenaamste verstandhouding heerschte tusschen de bewoners van de pastorie en van het kasteel. Tot tweemaal toe was de jonge mevrouw Ort een blijde moeder geworden, en allen gevoelden zich rijk, als zij den jeugdigen krullebol, die thans den achtjarigen leeftijd telde met zijn blonde, kleine zusje, slechts een paar jaren jonger dan hij zelf, door het gras van den tuin zagen buitelen.

Allen?

„k Weet het niet! Nu en dan was er een vreemde uitdrukking in de blikken van den heer Starrenborg en zijn echtgenoot, als zij, na de kinderen een oogenblik met hun oogen gevolgd te hebben, op elkaar staarden. 't Was een blik, die van een onbevredigd verlangen sprak.

Op zekeren zomeravond waren de beide families op de veranda terzijde van de pastorie gezeten, terwijl Frans Joosten zich ginds op de tuinbank met zijn schoolwerk bezig hield en de jongere kinderen door den tuin dartelden. Onwillekeurig dwaalden de heeren in hun gesprek met hun herinneringen terug naar vroegere dagen.

„Ik denk zoo geheel anders dan vroeger,” sprak de heer Starrenborg. „k Herinner mij nog best, hoe ik niet gelooven kon, dat gij het meendet, als gij over poëzie van den arbeid sprakt. *Na en door* den arbeid, dat kon ik mij verklaren, maar *in den arbeid*, welk verstandig mensch kon daarin nu poëzie ontdekken! In gemoede, ik meende, dat het een praatje was, door jullie, geestelijken, uitgevonden, om den mensch met den last van het werk te verzoenen. Neen, zich er gauw bovenop werken ten koste van zijn werklieden, en dan rentenieren, 't eerste scheen mij de ware levenswijsheid van den patroon en het laatste de poëzie toe, die voor hem speciaal weggelegd was.”

„En nu?” vroeg de predikant.

„Hoe kunt ge het nog vragen?” antwoordde hij. „Ik gevoel mij een gelukkig mensch, maar ik heb door schade en schande geleerd, u te gelooven. 'k Zou zoo zeggen: slechts één ding ontbreekt ons nog.”

„En dat is?” zeide zijn zwager.

„Gij weet dat wel, broeder, al zijt gij en uw vrouw kiesch genoeg, om er ons nooit aan te herinneren. Wij hebben geen kind om er voor te zorgen, om het zóó lief te hebben, als ouders hun kinderen hebben. Ik waag het, u wat te vragen, iets waarover ik lang gedacht heb. Gij weet, dat onze Marie een trouwe dienstbode is, waarmede wij even rijk zijn als gij met uw Lieske. Zoudt gijlieden haar willen nemen en ons Lieske met haar Frans in haar plaats willen geven, althans als Lieske niets daartegen heeft. De jongen trekt mij aan, al was het slechts om zijn vaders wil; gij begrijpt dat wel. Hij is vlug van ontwikkeling en de meester heeft mij al gezegd, dat hij

eigenlijk de school al ontwassen is. Ik wou zoo gaarne verder voor den knaap zorgen, en gij, die toch reeds zoo veel op uw horens laadt, moest dat nu eens aan mij overlaten. Wat dunkt u?”

„Gij... den zoon van Joosten opvoeden! En als Joosten dan eens wederkwam en dien zoon van u opeischte?”

„Als hij terugkomt en zijn zoon opeischt, zal hij dat doen, omdat hij een ander mensch geworden is, en dan zal ik tot hem zeggen: „Joosten, gij hebt door bittere ervaringen, evenals ik, de poëzie van den arbeid leeren vinden. De bittere ervaringen heb ik uw jongen willen besparen, en ik heb hem die poëzie leeren kennen, zonder dat hij met die ervaringen kennis maakte. Hier hebt ge den jongen, en uw plaats aan de fabriek heb ik voor u opengehouden.”

De predikant stond op, en de hand van zijn zwager in de zijne nemende en ze warm drukkende, sprak hij: „Ook het bitterste proza: in het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten, heeft onze Heiland en Verlosser in poëzie omgekeerd door Zijn lijden; ook den vloek van den arbeid heeft Hij in zegen verkeerd door Zijn dood. Ik zal met mijn vrouw en met Lieske spreken, en ik twijfel er niet aan, of zij zullen beiden den weg volgen, dien God u naar mijn overtuiging geweest heeft, om uw schuld tegenover Joosten, voor het tijdelijke althans, te betalen. Zoo dikwijls kwamen mij, als ik den jongen zag, en opmerkte, hoe ook zijn aanleg en verlangen naar de fabriek uitgingen, de vreeselijke woorden te binnen: „Ik zal de ongerechtigheid der vaderen bezoeken aan de kinderen, tot in het derde en het vierde lid,” maar ik vergat, dat Christus ook dezen vloek door de bedding van Zijn bloed in de haven van barmhartigheid over duizenden doet uitstroomen. Broeder, leer den zoon van Frans Joosten de poëzie van den arbeid kennen! En moge God u zegenen!”

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Hugenooten. — Pan.

M. te K. vraagt:

1. Waarom werden de Protestanten in Frankrijk Hugenooten genoemd?

Antw. — Met zekerheid is dit dusver niet te zeggen. Sommigen leiden dien naam af van een oud-Franschen koning Hugo, die een zeer leelijk uiterlijk had. Uit minachting zou men dan de Protestanten in Frankrijk als boven genoemd hebben.

Veel waarschijnlijker is de afleiding van *Eidgenossen*, d.i. door een eed tot trouw verbonden; een woord, vaak gebruikt om de leden van den Zwitserschen bond aan te duiden. Bij de Zwitsers sloten zich in den strijd tegen Savoye de Protestantsche burgers van Genève aan. Zoo werd het woord, door de Franschen tot Hugenooten verbasterd, een algemeene naam voor de Fransche Protestanten, die (men denke aan Calvijn) in levendig verkeer met Genève stonden.

2. Uit een vers van Bilderdijk, (Wedzang):

Koekoek sprak:

„Ik weet een rechter,
Die ons vonnis wijzen kan,
Ooren heeft hij om te hooren,
Groeter dan de groote Pan.”

Wie wordt met dezen „groote Pan” bedoeld?

Antw. — *Pan* is een halfgod uit de Grieksche fabelleer. Omtrent zijn ouders bestaat verschil; er was toen trouwens geen burgerlijke stand. Hij was zeer leelijk, had horens, een staart, bokkepoten en lange, spitse ooren. Vaak verschrikte hij de menschen; vandaar: panische schrik. Zijn gestalte gaf aanleiding tot de middeleeuwsche voorstelling van den duivel.